Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 11-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ ЖАВЗО, 5-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 25 май, шанба, 98-сон — НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Мамлакатни тангликдан фақат биргаликда олиб чиқишимиз мумкин

СССР Бош вазири Ўзбекистонда

СССР Бош вазири В. С. Павловнинг вазирликлар, маҳкамалар, бирлашмалар, концернлар раҳбарлари ва жамоат ташкилотларининг вакиллари билан Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида бўлган учрашуви ишчан амалий вазиятда ўтди. Учрашув мамлакатни танг вазиятдан чиқариш учун ҳал этиш керак бўлган кўпгина масалаларга бағишланди.

Иттифоқ Бош вазири 1992 йил режаларини тайёрлаш борасидаги ишни бошқарув идоралари учун биринчи даражали вазифа деб атади. Оғизда бозорга ўтиш ва маҳаллийлаштиришни эълон қилиб, биз жуда кўп вақтни баҳс-мунозаралар билан йўқотдик, корхоналар ва республикаларнинг ресурсларидан ўзаро алоқалар ўрнатиш, чет элдаги шериклар билан шартномалар тузиш учун фойдаланишнинг реал йўлларини таклиф қилмадик. Аслини олганда, хўжалик соҳасидаги ҳамжиҳатлик омили аввалгидек қолди. Натижада кўпгина тармоқлар танг аҳволга тушиб қолди. Чунончи, енгил саноат хом ашё ва материаллар йўқлиги туфайли тўхтаб-тўхтаб ишлаяпти, керакли молларни зарур ҳажмда чиқармаяпти.

В. С. Павлов келаси йил режалари тўғрисида гапириб, хўжалик соҳасидаги ҳамжиҳатлик қоидаларини белгилаб олиш учун қатъий бурилиш ясаш кераклигини таъкидлади. Қуйидан юқорига режалаштириш принципи ўзгармай қолаяпти, республикалар, ўлкалар, вилоятлар, корхоналар таъминот идоралари ўртасидаги шартномалар балансларни ишлаб чиқиш учун қайд қилиниши, лекин асло ўзгартирилмаслиги ва тузатиш киритилмаслиги керак. Шартнома реал ва ўзгармас асосга айланиши лозим.

Бош вазир шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги ўзаро муносабатлар масалаларига катта эътибор қаратди. Қишлоқ хўжалиги ҳозир ниҳоятда мураккаб аҳволга тушиб қолган устун тармоқдир. Шуни тан олиш керакки, янги харид нархлари учун асос қилиб олинган даража қишлоқ хўжалигига етказиб берилаётган саноат маҳсулотлари қийматининг ҳақиқий даражасига мос келмайди. Қишлоқда зарур иқтисодий рағбатлантирувчи омилларини вужудга келтириш учун компенсация масаласини ҳал этиш керак. Иқтисодий омиллар ишлаб чиқаришни оширишга, уни жадаллаштиришга хизмат қилиши лозим.

Қишлоқ хўжалиги техникасини янада мустаҳкамроқ ва пишиқроқ қилиш қишлоқни оёққа турғазишда ёрдам берадиган тадбирлардандир. Бундай техниканинг қанчасини олишса, деярли шунчасини рўйхатдан ўчиришади, у белгиланган муддатидан деярли икки баравар кам вақт хизмат қилади. Ваҳоланки, техниканинг ва эҳтиёт қисмларнинг нархи ошаяпти ва бу иқтисодий кўрсаткичларни сезиларли даражада ёмонлаштираяпти. Қишлоқда техниканинг хизмат муддатини узайтириш, саноат корхоналари эса унинг кафолатли ишлаши муддатини узайтиришлари муҳимдир.

Бош вазир қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг барча турларига давлат буюртмасини камайтириш зарур, деган фикрни билдирди. Майли у, 70 фоиздан ошмасин, қолган қисмини эса ишлаб чиқарувчилар ўз билганларича тасарруф этиб, шартнома нархларида сотаверсинлар.

Тангликдан чиқиш учун қувватларни ишга туширишни тезлаштириш лозим. Инвестицияларни қисқартириш бу боши берк кўчага кириб қолишдир. Бу ҳолда биз самарадорликни ошириш ва иқтисодиётни қайта йўналтириш учун, техника билан қайта қуролланиш учун ҳеч нарса қила олмай қоламиз.

В. С. Павлов ҳамма жойда ғайрат билан меҳнат қилинган тақдирдагина халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни, озиқ-овқат тайёрлашни, ҳозир одамларга керак бўлган барча нарсаларни етиштиришни кўпайтириш мумкин бўлади, деб таъкидлади. Иқтисодиётни мустаҳкамлаш бу, аввало, интизомни мустаҳкамлашдир.

Шундан кейин Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов нутқ сўзлади. У дастлабки маълумотларга кўра, табиий офат натижасида республика 350 миллион сўмлик зарар кўрганлигини маълум қилди. Минглаб уйлар, юзлаб километр йўллар шикастланди, кўпгина жойларда алоқа, электр линиялари узилиб кетди, кўприклар қулаб тушди. 350 минг гектар майдондаги ғўзалар нобуд бўлди, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг барча тармоқларига жиддий зарар етди. Табиий офат оқибатларини тугатиш учун Иттифоқ ҳукуматининг шошилинч ва жиддий ёрдами керак. Жабрланганларга ҳеч бўлмаса дастлабки вақтда пул билан ёрдам бериш учун маблағ етишмаяпти. Бунинг йўли Ўзбекистонга процентсиз қарз ажратишдир.

Республика Президенти ҳал этишда Иттифоқ ҳукуматининг қўллаб-қувватлаши ва ёрдами муҳим бўлган бошқа долзарб муаммолар тўғрисида ҳам гапирди. Аҳолини ишга жойлаштириш, нарх-наво кескин ошган бир пайтда кўпайиб кетган харажатлар ўрнини қоплаш масалалари Ўзбекистон учун ўткир бўлиб қолмоқда. У саноат билан қишлоқ хўжалиги ўртасида тенгсизлик вужудга келганига бу қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштиришнинг пасайишига олиб келаётганлигига эътиборни қаратди, сувдан фойдаланишни яхшилаш ҳамда суғориладиган деҳқончилик самарадорлигини ошириш масалалари тўғрисида гапирди.

Учрашув сўнгида Иттифоқ ва республика оммавий ахборот воситалари вакиллари билан суҳбат бўлди. Журналистларнинг саволларига В. С. Павлов билан И. А. Каримов жавоб бердилар. Сибирь дарёларининг бир қисмини Ўрта Осиёга йўналтириш билан боғлиқ «Аср лойиҳаси»нинг тақдири тўғрисида ҳам савол берилди. Бош вазирнинг фикрича, бу муаммо жиддий ва текширилган илмий ёндашувни тақозо этади.

В. С. Павлов Тошкентда бўлган вақтида В. И. Ленин ҳайкали пойига гуллар қўйди.

(ЎзТАГ).

«Ён қўшнинг—жон қўшнинг» дейишганидек, Ўш вилоятининг Қадамжой райони қишлоқлари, экин майдонларигина эмас, одамларининг қалблари ҳам сўх ва риштонликларникига туташ. Улар тўй-маъракаларни, йиғину ҳашарларни азалдан бирга ўтказишади. Тез-тез учрашиб, ўзларини қизиқтирган мавзуларда фикр алмашишади.

СУРАТДА турли район ҳудудида истиқомат қилаётган ҳар хил касбдаги кишиларнинг Қадамжойдаги обжувоз ёнида суҳбатлашаётган пайти акс эттирилган.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

Ўзбекистон ва Қирғизистон халқларига МУРОЖААТНОМА

Ҳурматли ватандошлар!

Азиз оталар ва оналар, ака-укалар ва опа-сингиллар!

Биз, икки республика раҳбарлари 1990 йил июнидаги фожиали воқеалар бир йиллигида бегуноҳ ҳалок бўлганларни хотирлаб, сизлар билан биргаликда қайғурмоқдамиз, уларнинг хотираси олдида бош эгамиз ва барча жабрдийдаларга, зўравонликка дуч келганларга самимий ва чуқур ҳамдардлик билдирамиз.

Биз шуни қатъий айтамизки, юз берган воқеада қирғиз халқи ҳам, ўзбек халқи ҳам айбдор эмас. Биз барча аҳолига, айниқса икки республика ёшларига мурожаат қилиб, уларни сабр-бардошли бўлишга, бир дақиқали кайфият ва ҳис-ҳаяжонларга берилмасликка чақирамиз.

Фожиали воқеаларнинг ўз сабаблари бор, уларнинг илдизлари қолоқ иқтисодиётга, аҳоли турмуш даражасининг пастлигига, маънавий қадриятларнинг, ижтимоий ахлоқ ва одобнинг бузилганига бориб тақалади. Бундай вазиятда кўп одамлар айниқса ёшлар ночор ва нилож аҳволга тушиб қолди, эртанги кунга ишончини йўқота бошлади. Қора кучлар қора ишини қилди. Оналар ва рафиқаларнинг аччиқ кўз ёшларини, эркакларнинг қаҳрли юзларини ҳали ҳам кўриб турибмиз, ўша даҳшатлар ҳали ҳам болаларнинг кўз ўнгидан кетмаган. Қалблардаги аччиқ аламлар ҳали ўтиб кетгани йўқ, жудоликка ҳали ҳамма ҳам кўниккан эмас. Шунга қарамай халқларимизга хос бўлган сабр-бардош ва донолик кўрсатиб, бардам бўлишимиз керак, алам ва ғазаб билан тинчлик ва осойишталикни тиклаб бўлмайди. Фақат ярашиш, тотувлик ва ҳамжиҳатликкина хотиржам ишлаш ва яшаш, келажакка ишонч билан қараш имконини беришини ёдда тутиш керак. Бундан бошқа йўл йўқ.

Қирғизистон республикасида бузилган иморатларни тиклаш, аҳолига етказилган зарарни тўлаш, фожиали воқеаларнинг айбдорларини жавобгарликка тортиш, вазиятни изга солиш юзасидан зарур чоралар кўрилмоқда. Бунда Ўзбекистон меҳнаткашлари катта ёрдам бермоқдалар. Лекин бу борада яна кўп иш қилишга тўғри келади.

Экстремизм ва миллатчилик кўринишларига қарши муросасиз курашиб келганлигимизни ва бундан буён ҳам кураш олиб боришимизни, одамларнинг осойишталиги ва хавфсизлигини таъминлашни ўзимизнинг бош вазифамиз деб ҳисоблашимизни биз яна бир бор қатъият билан тасдиқлаймиз.

Ўзбеклар ва қирғизлар қардош халқлардир, уларнинг дини ҳам бир, минг йиллик тарихи ҳам муштарак, тиллари ва анъаналари ҳам ўхшаш. Шу қардош халқларнинг ўзаро муносабатларида ҳамма нарса чамбарчас боғлиқдир, уларни бир-биридан ажратиб ташлашга уриниш қон-қардошларни бир-биридан ажратишга уринишдир.

Ҳозирги пайтда халқларимиз ўртасида тинчлик, дўстлик, ўзаро мадад ҳар қачонгидан ҳам зарур. Бизни кутаётган оғир синовларга фақат биргаликда куч-ғайрат сарфлаш билангина бардош бера оламиз. Бунинг учун мустаҳкам замин яратилган.

1991 йил март ойида Ўш шаҳрида Ўзбекистон Совет Социалистик республикаси билан Қирғизистон республикаси ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида шартнома имзоланди. Бу шартнома икки халқ, икки мустақил республиканинг ўзаро муносабатларини янги босқичга кўтаради ва катта истиқболлар очиб беради. Шартнома одамларимизнинг муносиб турмушини таъминлаш учун саъй-ҳаракатларни бирлаштириши, кучимизга куч қўшиши лозим. Келинглар, ана шу олижаноб мақсад йўлида шу шартнома руҳида биргаликда яшайлик ва меҳнат қилайлик.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти И. А. КАРИМОВ.
Қирғизистон Республикасининг Президенти А. АКАЕВ.

КОМПАРТИЯ РЎЙХАТГА ОЛИНДИ

24 май куни Ўзбекистон ССР Адлия вазирлигида Ўзбекистон Коммунистик партиясининг устави рўйхатга олинди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Ефимов рўйхатга олинганлик тўғрисидаги гувоҳнома топширилиши муносабати билан нутқ сўзлаб, Компартия ҳозир республикадаги энг оммавий сиёсий ташкилот эканлигини таъкидлади. Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездида қабул қилинган устави ва ҳаракат дастури коммунистларнинг жамиятдаги ролини оширишга, ижтимоий-сиёсий турмушни барқарорлаштиришга қаратилган. Партия бошқа жамоат ташкилотлари билан фаол ҳамкорлик қилиш ниятида.

Рўйхатга олинганлик тўғрисидаги гувоҳномани топшириш маросимида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ва Марказий Назорат комиссиясининг аъзолари, партия фахрийлари, республика оммавий ахборот воситаларининг вакиллари иштирок этдилар.

Шу куни бошқа бир қанча ташкилотлар — Тарих ва маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш жамиятига, Ўзбекистон Журналистлар уюшмасига, Киносаёҳатчилар уюшмасига, Дизайнерлар уюшмасига, Аҳмад Яссавий номидаги ногирон болаларга ёрдам республика хайрия жамғармасига уларнинг уставлари рўйхатга олингани тўғрисидаги гувоҳномалар топширилди.

Рўйхатга олинганлик тўғрисидаги гувоҳномаларни Ўзбекистон ССР Адлия вазири М-Б. М. Маликов топширди.

(ЎзТАГ).

ТОШКЕНТ ТРАКТОРСОЗЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

24 май Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турган СССР Бош вазири В. С. Павлов учун жуда тиғиз ва қизғин кун бўлди. У Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов билан биргаликда эрталаб «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлди.

Ўрта Осиёдаги йирик машинасозлик корхоналаридан бири ташриф учун танланганлиги тасодиф эмас. Бирлашманинг кўп минг кишилик жамоаси ҳозир мураккаб шароитга тушиб қолди. Хўжалик алоқаларининг бузилганлиги, маҳсулот етказиб беришдаги узилишлар, ҳамма жойда шартномаларнинг бузилганлиги машинасозларга оғир зарба бўлиб тушмоқда. Мамлакат Бош вазири МТЗ-80Х ва Т28-К4М маркали ғилдиракли тракторларни тайёрлаш билан шуғулланаётган механика-йиғув цехларининг ишчилари билан шу ҳақда очиқчасига ва манфаатдорлик билан суҳбатлашди. Ишчилар, мастерлар, хизматчиларнинг раҳбарлари бир вақтлар юксак ривожланган корхона ҳозир боши берк кўчага киргандек вазиятга тушиб қолгани тўғрисида куюниб гапирдилар. Металл, моторлар, резина-техника буюмлари ва бошқа буюмлар йўқ. Ҳолбуки, мамлакатдаги 750 корхона Тошкент машинасозлари билан кооперация асосида ишламоқда. Ўз навбатида, бирлашма жамоаси ҳам ўз шериклари олдидаги шартномавий мажбуриятларини бажара олмаяпти.

Юз берган вазият қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига ғоят салбий таъсир қилмоқда. Машинасозлар пахтакор республикаларнинг жамоа ва давлат хўжаликларига, ўзларининг асосий шериклари ҳисобланган ва пахта териш комбайнлари ишлаб чиқараётган «Ташсельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмасига техника етказиб беришни тўхтатиб қўйишга мажбур бўлмоқдалар.

Бу йил бирлашма меҳнат жамоаси 750 минг сўм соф фойдадан маҳрум бўлди. Бу хўжалик алоқалари бузилганлигининг табиий якунидир. Соф фойданинг камайиши ишлаб чиқариш ва ижтимоий соҳаларни ривожлантиришга салбий таъсир қилади. Ишлаб чиқариш ходимлари билан учрашувда улар бирлашма истиқболи билан боғлиқ масалаларни ҳал қилишни қатъий талаб қилдилар. Бу, аввало, қуюв цехига ва асосий ишлаб чиқариш цехларини янгилашга таалluқлидир. Бу муҳим тадбирларни амалга ошириш учун маблағ ҳам, материал ҳам йўқ. Шу сабабли бирлашманинг келажаги ноаниқ бўлиб қолмоқда. Бу ерда ҳар қандай йўл билан бўлса ҳам тангликдан чиқишга ҳаракат қилинмоқда: маҳсулот етказиб берувчилар билан бевосита, ўзаро маҳсулот етказиб бериш негизида аҳдлашиб олинмоқда, тракторларнинг истиқболли моделлари ишлаб чиқилмоқда. Хусусан, завод конструкторлари қуввати 10, 15 ва 25 от кучига тенг мини тракторлар яратдилар. Бундай тракторлар фермер хўжаликларида кенг қўлланилади, деб ҳисоблашмоқда. Истиқболли техника осма иш қуролларининг бутун бир мажмуи билан таъминланган.

Бу йил бирлашма жамоаси Минск моторсозлари билан биргаликда қуввати 100 от кучига тенг бўлган тракторларнинг тажриба туркумини ҳам ишлаб чиқармоқчи. Бундай машинани қишлоқда кўпдан буён кутишмоқда. Шунга қарамай, учрашувда таъкидлаб ўтилганидек, иттифоқ ҳукуматининг ёрдамисиз, пухта ўйланган аниқ дастурсиз тангликдан чиқиб олиш қийин.

В. С. Павлов билан И. А. Каримов машинасозларнинг озиқ-овқат маҳсулотлари, уй-жой билан таъминлаш, кафолатли иш ҳақига доир кўп саволларига жавоб қайтардилар. Одамлар меҳнатчилар ва уларнинг оилалари аъзоларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишнинг тагин ҳам шошилинчроқ чоралари зарурлиги ҳақида, бозор муносабатларига ўтиш турмушни қийинлаштирмаслиги лозимлиги тўғрисида гапирдилар.

В. С. Павлов билан И. А. Каримов «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасидаги учрашувдан сўнг республика пойтахтидаги энг йирик «Москва» озиқ-овқат магазинини бориб кўрдилар.

Ҳозир бошқа республикаларда бўлгани кабн Ўзбекистонда ҳам озиқ-овқат маҳсулотлари асосан талонга мувофиқ тақсимланмоқда. Тошкентликлар озиқ-овқат билан қанчалик таъминланмоқда, бу муҳим масалада ижтимоий адолат қоидасига риоя қилинаяптими? В. С. Павлов шу ҳақда магазин раҳбарияти, сотувчилар, харидорлар билан суҳбатлашди. СССР Бош вазири билан суҳбатда тошкентликлар талон жорий этилиши, шубҳасиз, сўнгги чора эканлигини айтдилар, лекин ҳозирги вазиятда шундай қилиш зарур. Чунки Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси томонидан озиқ-овқат маҳсулотларини белгиланган миқдорда сотиш чоралари уларнинг нархлари оширилишига йўл қўймайди, бундай маҳсулотларни албатта сотиб олишга кафолат бўлади.

В. С. Павлов Тошкентдаги жуда кўп сабзавот магазинларидан бирига кирди. Яқин атрофдаги жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликларидан пештахтага келтирилаётган маҳсулотнинг сифати ва нархи билан қизиқди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИДА

Шу йилнинг апрель ойида Қашқадарё вилоятининг Яккабоғ районида юз берган тартибсизликлар жамоатчилик фикрини жунбушга келтирди, меҳнаткашларнинг ҳақли равишда ғазабланишларига сабаб бўлди. Улар айбдорларининг қаттиқ жазоланишини талаб қилишмоқда. Ғайриқонуний хатти-ҳаракатларнинг ташкилотчилари орасида, иш бошида республика давлат ҳокимияти олий идорасининг вакили — Ўзбекистон ССР халқ депутати, Яккабоғ район матлубот жамияти ҳаммоллари бригадасининг бошлиғи Шовриқ Рўзимуродов турганлиги одамларни айниқса ғазаблантирди.

Ҳуқуқий давлат қурар эканмиз, биз ҳеч қандай мустасноларсиз барча одамлар қонун талабларига қатъий амал қилишлари принципини қарор топтирмоқдамиз. Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг шу кунларда бўлиб ўтган мажлисида депутат Ш. Рўзимуродовнинг ўзи бор пайтда Ўзбекистон ССР прокуратурасининг уни жиноий жавобгарликка тортиш ва қамоққа олишга розилик бериш тўғрисидаги тақдимномаси кўриб чиқилди.

Раёсат аъзоларининг нутқида ғазаб ва нафрат билан тўла сўзлар янгради. Улар Ш. Рўзимуродов ўз хатти-ҳаракатлари билан депутатлик мандатига доғ туширгани, халқ ишончини суиистеъмол қилгани тўғрисида гапирдилар. Ҳозир, бутун мамлакат ва республика танг аҳволда қолган бир пайтда, кўп жиҳатдан тартибсизликлар келтириб чиқарган, кишиларни ва айниқса ёшларни рухсатсиз митинглар ўтказишга ҳамда қонунларни бузишга, вазиятни беқарорлаштиришга даъват этган, совет, партия ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг вакилларини кўпчилик олдида қўпол таҳқирлаб, уларни ўлим билан қўрқитган депутат Рўзимуродовнинг хатти-ҳаракатлари халқ вакили юксак унвонига мос келмайдиган, уни тўғридан-тўғри оёқ ости қиладиган ҳаракатлардир.

Республика Олий Кенгашининг Раёсати қонун талабларидан келиб чиқиб ва меҳнаткашларнинг фикрларини ҳисобга олиб, Ўзбекистон ССР прокуратурасининг тақдимномасини қондирди.

МЕҲР-ШАФҚАТ ТУЙҒУСИ

УРГАНЧ. «Халқ сўзи» мухбири Абдулла СОБИР хабар беради. Жигаристон қўрғонида содир бўлган машъум воқеа ҳақидаги хабарни хоразмликлар юракда дард ва меҳр-шафқат туйғуси билан қарши олдилар. Фожиадан сўнг орадан кўп ўтмаёқ вилоят маҳаллий ҳокимият маҳкамаларига, партия ташкилотларига беминнат ёрдам беришга ҳозирлик кўрилаётгани хусусида хабарлар кела бошлади. Ленин номли Урганч тикувчилик бирлашмасидан мухбиримизга хабар қилишларича, эркаклар, аёллар ва болалар кийим-кечаклари ортилган махсус контейнер Ангрен шаҳрига жўнатилди.

Тикувчилар жамоаси табиий офатдан азият чекканларга яна бир контейнер юк жўнатиш тараддудини кўрмоқда.

Ўзбекистон ССР халқ депутати Тельман Мусаев раҳбарлик қилаётган Урганч ёғ-мой комбинати ҳамда Хивадаги гиламчилик бирлашмаси ҳам жигаристонликларга амалий ёрдам кўрсатиш тадбирларини белгилади.

САЙЛОВЧИЛАР ҲУЗУРИДА

Халқ депутатлари Бухоро вилоят совети ижроия комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР халқ депутати Мавлон Раҳмонов яқинида ўз сайловчилари ҳузурида ҳисоб берди. Республика кўрлар жамияти Бухоро ўқув-ишлаб чиқариш корхонаси жамоаси билан ўтказилган бу учрашув қизғин мулоқотга айланиб кетди.

Йиғилиш иштирокчиларининг таъкидлашларича, бошқариладиган бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан жамоада қатор муаммолар, қийинчиликлар юзага келди. Кўзи ожиз кишиларга кўрсатиладиган ёрдаму имтиёзлар белгилаб қўйилганига қарамай айрим идора ва ташкилотлар улар билан ҳисоблашмаяптилар. Жумладан, вилоят газлаштириш идораси кўриш қобилиятини йўқотган биринчи тоифа ногиронларига 50 фоиз миқдоридаги имтиёзли тўловни ҳали ҳам жорий қилгани йўқ. Уларга савдо хизмати кўрсатишда ҳам енгиллик сезилмаяпти.

Вилоят раҳбарлари иштирокида ўтган бу учрашувда камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш юзасидан зарур чоралар кўриш хусусида келишиб олинди.

Акбар ҲАЙДАРОВ, Ўзбекистон ССР Кўрлар жамияти Бухоро вилоят бошқаруви раёсатининг раиси.

МЕҲР КЎЗДА ЭКАН

Қашқадарё вилоятининг Китоб районида «Халқ сўзи» ва «Народное слово» рўзномалари кунлари ўтказилди

Икки рўзнома, Ўзбекистон Компартияси Китоб район комитети республика мактаб-интернатлари ва болалар уйлари уюшмаси ҳамкорликда уюштирган, бобокалонимиз Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланган ушбу тадбир «Вақт. Замин. Одамлар» деб номланди.

Уч кун давомида рўзномаларимиз ходимлари қишлоқ меҳнаткашлари, корхоналар ишчилари, уруш ва меҳнат фахрийлари, мактаб ўқувчилари билан учрашиб, қариялар, ногиронларни зиёрат қилишди, уларнинг кўнглини кўтаришди ҳамда шеърият кечаларида қатнашишди. Бундан нафақат китобликлар, балки шаҳрисабзликлар, яккабоғликлар ҳам беғоят хурсанд бўлишди. Улар мана шундай учрашувлар тез-тез уюштирилиб турилиши тарафдори эканликларини, рўзномамизга ихлослари баландлигини изҳор этдилар. Амалга ошираётган ишлари, бугунги турмуш тарзи, адабиёт ва санъат, бозор иқтисоди ҳақидаги фикр-мулоҳазалари билан бажонидил ўртоқлашдилар. Ҳамкорликда оталиқ ишларини бажариш ҳақида куюнчаклик билан сўзлашди. Буюк жаҳонгир Амир Темур туғилиб ўсган тупроқда ҳаёт кечираётган юртдошларимга — ажойиб инсонларга ҳамиша таъзим қиламан.

Турли касб эгалари ва хилма-хил тақдирлар билан учрашиш жараёнида мен бир нарсага амин бўлдим: диққинафас хоналарда ўтириб ишлаш бошқа-ю, халқ орасида бўлиш бошқа экан. Кимгадир кераклигини била туриб яшаш ҳам катта бахт экан. Бунга халқ истеъмол буюмлари корхонасида яна бир карра ишондим. Бу ерда гилам, беқасам тўқилар, сопол буюмлар (63 турда) ишлаб чиқарилади. Эркаклар чопонлари, белбоғлар ва кўрпачалар тикилади. Маҳсулотлар сифати ёмон эмас. Маржон, Ғунча, Нафосат деб номланган сопол гулдонлар чиннидан қолишмайди, рангдор беқасамлар кўзни қамаштиради. Ишончим комилки, улар ҳамиша харидоргир. Ишчиларнинг аҳволи эса бироз бошқачароқ. У ерда 300 га яқин хотин-қизлар ишлашади. Бир қараганда, улар ҳар жиҳатдан тўкисга ўхшайдилар. Аслида бир кунда етти соат тик туриш (қўл-оёқлари тиним билмайди), режани бажариш учун 17 метр мато тўқиш, маошга «қўшимча» қўшиш учун кўпроқ ишлаш осон эмас. Ҳар бир метр беқасамга 65 тийиндан, қўшимча тўқилганига эса 75 тийиндан ҳақ тўланади, Ойлик маош 180—200 сўм. Ишчилар, аксарияти аёллар, қачонгача режадан ошириб ишлашади? Етти соатлик қўл-оёқ меҳнати уларнинг илигини сўриб олади-ку. Қолаверса, чанг ва бўёқ ҳиди етказаётган зарар учун товон тўланмайди.

— Меҳнатимиз оғир. Нарх-наво осмонда, ҳамён ҳамин қадар, — дейди аёллар фикрини ифодалаб кўп болали она Салима Ғафурова. — Менга қолса товон тўлаш (компенсация) йўқ қилиниб, нархлар илгаригидек бўлса, дейман.

Еттинчи соғломлаштириш болалар уйи республикада битта. У ерда етти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган 104 бола бир пайтда ҳам даволанади, ҳам тарбияланади. Ўзи ҳам шу ерда униб-ўсган директор Марҳабо Хўжаева шифокорлар, тарбиячилар уларга ҳам ота, ҳам она.

Атлас кўйлак кийган қизчалар, бири биридан ширин болакайлар «Андижон полкаси»га рақс тушишаркан, кўз ёшларимни яширолмадим. Улуғбек, Собир, Фарида, Гўзал, ҳамманинг диққатини ўзига тортувчи, истараси иссиқ Гулжаҳон, Сурайё, Наргиза... Уларнинг ҳар бири юрагимнинг оғриқ парчасига айланиб қолди. Саккизинчи синф ўқувчиси, ҳаваскор шоира Мунаввар Хўжамбердиева Абдулла Ориповнинг «Онажон» шеърини ўқиркан, назаримда унинг овози ҳам йиғларди.

Яхшиямки, ҳаёт фақатгина ёмонлар, бағритошлардан иборат эмас. Йиқилганларни турғазиб қўядиган, қўллаб-қувватлайдиган, етим-есирларнинг бошини силайдиган мурувватли инсонлардан бири механизациялашган кўчма колонна бошлиғи Абдурашид ака Абдиевдир. У ўз шахсий жамғармасидан болалар уйига 400 сўм берди. Шу ерда тарбияланган рассом Рустам Ҳожиев эса расмлар туркумини совға қилди. Бундай хайрли ишнинг уддасидан ҳаммамиз ҳам чиқавермаймиз. Бировга бир сўм берсак, қарзга берамиз...

Ип-йигирув корхонасида иш икки сменада ташкил этилган. Бир кунда 5 тоннаю 200 килограмм ип йигирилади. Йилига ярим миллион сўм даромад олинишига қарамай маош 200—250. Сабаби — даромад корхонанинг Яккабоғдаги филиали ишининг самарасизлигини қоплаш учун сарфланар экан. Негадир «Ҳолва ҳокимга, калтак етимга» мақолини эсладим.

Ишчиларнинг 80 фоизи хотин-қизлардир. Гапнинг очиғи, уларга жудаям ачиниб кетдим. Асбоб-ускуналар шовқини қулоқни кар қилар даражада. Чангни эса оғзингиз билан ҳам, бурнингиз билан ҳам ютаверасиз. Қолгани уст-бошга илашади. Чанг ютғич қурилмалар 1984 йилда нотўғри ўрнатилган... ва шу кунгача ўшандоқлигича ишлатиб келинаркан. Бундай ночор шароитда меҳнат қилаётган хотин-қизларни Азим Суюн билан Раим Фарҳодий «чангда қолган гуллар» деб тўғри таърифлашди. Менимча, улар тирикчилик ўтказиш учун мажбуран ишлардилар. Бундай манзарани кўрганимдан сўнг «аёллар учун қисқартирилган иш кунлари ва иш соатлари» деган гаплар пуч ёнғоқдай туюлиб кетди.

Вилоятда экстрасенс Адолат Чориевани танимайдиган топилмаса керак. У — Шаҳрисабз кашшофлар саройининг директори. Тиниб-тинчимас бу аёл ўз ҳисобидан тарихий музей ташкил этди. 300 йил аввал ясалган, шакли бир-бирига ўхшамайдиган сополу мис кўзачалар, мусиқали сандиқчалар, либослар, эски ўзбек ёзувида битилган китоблар, тақинчоқлар бизга ким эканлигимизни эслатиб туради. Адолат буларнинг ҳаммасини ўзидан даво истаб келувчи беморлардан йиғади: муолажаси учун пул эмас, мана шундай буюмлар олади. Ҳисоб-китобларга кўра, ҳозирги кунда музейдаги буюмлар қиймати 1 миллион сўмликка етибди. Дунёда яхшилар борлигига такрор имон келтираман.

19 май куни маданият ва истироҳат боғига тумонат одам тўпланди. Гуллар ва қушлар байрами, уч авлод учрашувига келганлар маза қилиб ҳордиқ чиқаришди. Рўзноманинг адабиёт, санъат ва маданият бўлимлари муҳаррирлари, шоирлар — Чўлпон мукофоти совриндори Азим Суюн («Халқ сўзи»), республикада хизмат кўрсатган маданият ходими Раим Фарҳодий («Народное слово») ўз шеърларидан ўқиб бердилар. Ўзбекистон халқ рассоми Рўзи Чориев, байналмилал жангчи Малик Рўзиевнинг дил сўзлари райондан Афғонистонга бориб жанг қилган 365 нафар (улардан саккизи ҳалок бўлган) йигитларимизга бағишланди. «Садо» халқ ансамблининг куй-қўшиқлари боғни тўлдириб юборди. Эллик нафар уруш ва меҳнат фахрийлари ижтимоий таъминот бўлими ташаббуси билан «Халқ сўзи» рўзномасига бепул обуна бўлдилар. Қатор корхоналар, муассасалар жамоалари ҳам бундан четда қолишмади. Шу куни муштарийларимиз сони яна мингтага кўпайди.

— «Халқ сўзи»га районимиз бўйича 471 киши ёзилган бўлиб, сотувга 112 та нусха келади, — дейди «Союзпечать» идораси бошлиғи Тошпўлат Жўраев. Унинг айтишича, рўзнома ўз вақтида етказилмас, кўп ҳолларда эса белгиланган миқдордан кам бўларкан. Шунинг учун ҳам киоскалар Алоқа вазирлиги эмас, балки республика Журналистлар уюшмаси тасарруфига ўтса, ишимиз осон кўчармиди, — дея истак билдиради у.

Боғдаги тантаналар кечгача давом қилди. Гуллар ва қушлари билан беллашувда иштирок этган мактаб ўқувчиларининг қувончлари чексиз бўлди. Рўзи Чориевнинг асарлари кўргазмаси жаннатни эслатувчи боғ кўркига кўрк қўшди.

Кези келганда бизга ҳамиша ҳамроҳ бўлган, куюнчак, жонкуяр раҳбарлар — халқ депутатлари район совети раиси, район партия комитетининг биринчи котиби Абдураҳмон Шамсиддинович Ашуров билан мафкура бўйича котиб Муқаддам Раҳматова ҳақида бир-икки оғиз гапириб ўтмоқчиман. Халқ уларнинг номини ҳурмату ишонч билан тилга олади. Булар билан бир қаторда икки рўзнома кунларининг мароқли ўтишида бизга яқиндан ёрдам берган телеоператор Акмал Умарбековга, режиссёр Станислав Мансуровга, алоҳида ташкилотчи Альберт Шиганянга, ишбилармон директор Эшпўлат Анварович Баҳриевга «Энергетик» кашшофлар оромгоҳи бошлиғи Актам Умаровга миннатдорчилик билдирамиз.

Тошкентга қайтар эканмиз, эл бизнинг кетишимизни сира истамасди. Улар тез-тез кўришиб туришни хоҳлардилар. Биздан умидлари катта эканлигини таъкидлашарди.

Тайёра осмону фалакда шитоб ила учар экан, ҳар биримиз китобликлар ишонч билан айтганларидек, «Халқ сўзи»нинг ҳақ сўз, халқ таянчи, ўтмиши, бугуни ва эртасининг тиниқ кўзгуси бўлиб қолиши ҳақида ўйлардик.

Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

Учрашув пайтидан лавҳалар.

А. ЗУФАРОВ олган суратлар.

Водийларни яёв кезганда...

Самарқанд

ХОРИЖГА УЧАСИЗМИ, МАРҲАМАТ!

Ҳа, эндиликда Самарқандда дунёнинг барча мамлакатларига бориш учун билет сотиб олиш мумкин. Аэрофлотнинг шаҳардаги бўлинмаси қошида ташкил этилган ва «Габриэль» деб номланган халқаро электрон система бу вазифани саноқли дақиқаларда бажаради.

Ушбу ақлли машиналар туркумини Москвада махсус тайёргарликдан ўтиб келган, бир неча хорижий тилларни мукаммал билувчи Наталья Данилова бошқармоқда.

Самарқанд қўналғасига халқаро аэропорт мақоми берилганлигини ҳисобга оладиган бўлсак, эндиликда «Габриэль» хизматидан фойдаланишни хоҳловчиларнинг кети узилмаслиги табиий ҳол.

КЎПРИК ҚУРГАН ҚОЛАР САВОБГА

Самарқанд — Жума — Каттақўрғон катта йўлида янги кўприк қуриб фойдаланишга топширилди. Бу йўл Самарқанд — Бухоро магистралига боғланади. Бинобарин эндиликда икки вилоят ўртасидаги қатнов яна ҳам қулайроқ бўлиб қолди.

Янги кўприкни очишга бағишланган тантанада Ўзбекистон ССР автомобиль йўллари вазири Р. Юсупов иштирок этиб, кўприксозларга вазоратнинг кўчма қизил байроғини топширди.

ХОТИРА КИТОБИ ЯРАТИЛМОҚДА

Улуғ Ватан урушида самарқандликлардан 42 мингдан зиёд киши қатнашган. Уларнинг қанча-қанчаси жанггоҳларда шаҳид бўлди. Неча-нечаси тинч қурилиш йилларида фаол қатнашиб, пиру бадавлат яшаб дунёдан ўтди.

Ана шу инсонлар хотирасини, шунингдек самарқандлик барча уруш қатнашчилари номини бир неча жилдлик ягона бир комусда жамлаб абадийлаштиришга қарор қилинди. Бу борада «Фахрия» ширкати ва кўнгилли жонкуярлар биргаликда иш олиб бормоқдалар.

Шунингдек, Самарқанд шаҳрининг Боғишамол районида 1991 йил уруш фахрийларига ғамхўрлик кўрсатиш йили, деб эълон қилинди.

БОЛАЛАР АСАРЛАРИ ТЎПЛАМИ

Ғафур Ғулом номли адабиёт ва санъат нашриёти Самарқанд бўлимида «Ғунчалар табассуми» номли ғаройиб тўплам босиб чиқарилди.

Китобда вилоятнинг турли шаҳар ва қишлоқларидаги мактабларда ўқиётган кичкинтой шоирлар, истеъдодли ўғил-қизларнинг илк асарларидан намуналар берилган. Чунончи, Ориф Тўхташев, Маҳфуза Вафоева, Уроқбой Фармонов, Рухсора Тўхтамишеваларнинг шеърлари тиниқ, бетакрор ташбеҳларга бойлиги билан китобхонни ҳайратга солади.

Тўплам жумҳурият болалар жамғармаси вилоят бўлими томонидан нашрга тавсия этилган.

ҲАМЮРТЛАР ЕДИ

КАТТАҚЎРҒОН райони маркази — Пайшанбада байналмилал бурчини бажариш чоғида ҳалок бўлган жангчилар хотирасига ёдгорлик ўрнатилди. Каттақўрғонлик шаҳидлар сурати мармарга туширилди, мангу олов ёниб турибди.

— Районимиздан 429 йигит афғон жангларида қатнашди.— дейди халқ депутатлари район совети ижроия комитетининг раиси Ш. Остонов. — Уларнинг етти нафари ногирон бўлиб қолди, ўн икки ўғлонимизга эса она юртга қайтиш насиб этмади. Райондаги уч мактаб Бердиёр Туронов, Маҳмуд Холбўтаев, Тоҳир Мелиев каби байналмилалчи жангчилар номи билан аталди.

Ёдгорликни бунёд этишга сарфланган 180 минг сўмнинг ҳаммасини юртдошларнинг ўзлари тўплашди.

Абдуазим АЛИМОВ.

ТАШҚАРИСИ ЧИРОЙЛИ-Ю...

УРГУТДАГИ ҳамма йирик дўконлар, ошхоналар, чойхоналар қисқа муддатда таъмирланди. Уларнинг ташқи деворларига безакли тошлар ва пишиқ ғишт билан сайқал берилди. Аммо ичкаридаги аҳвол билан ташқаридагиси орасидаги фарқ еру осмон қадар бўлиб қолди. «Сирти ялтироқ, ичи қалтироқ» деб шунга айтсалар керак-да.

УЛУҒЛАРНИ ЮБИЛЕЙДА ЭСЛАЙМИЗМИ?

ШАҲАР марказидаги шоҳкўча ҳазрат Навоийнинг табаррук исми шарифи билан атала бошлангани ургутликларни беҳад қувонтирди. Энди Юбилейная, Кооперативная, Восточная, Фестивальная кўчалари қайта номланишни кутиб турибди. Уларга бошқа улуғларимизнинг номини бериш учун юбилейларини кутамиз шекилли!

Худойберди КОМИЛОВ,
ўқитувчи.

ХОҲ ИШОНИНГ, ХОҲ ИШОНМАНГ!

Буғдойни тегирмонга солмасдан ун қилиш, чигит ва зиғирни жувозга ёки замонавий прессларга босмай, ёғини олиш мумкин экан! Қандай қилиб дейсизми? Мана, эшитинг:

Ун тортиш ва ёғ олишнинг замонавий усулларини ҳозир кўпчилик яхши билади. Бунинг учун улкан тегирмонлар ва ёғ-мой комбинатлари бунёд этилган. Уларнинг қуввату имкониятлари эҳтиёжни тўла қондиролмаётгани боисидан республикамиз қишлоқларида ота-боболаримиздан қолган сув тегирмонлару мойжувозларга қайтилмоқда. Наҳотки, бундан бошқа чора йўқ!

Ана шу муаммо самарқандлик олим Холмурод Ҳасановни кўпдан бери ўйлантириб, излантириб келар эди. Яқинда узоқ йиллик изланишларга якун ясалди. Самарқанд кооператив институтида ишлаётган истеъдодли олим газ ва суюқликлар оқимини овоздан тез ҳаракат қилдириш асосида ҳосил бўладиган физик ҳамда кимёвий жараёнлар ана шу вазифани, бошқа кўплаб муаммоларни ҳал этишга ёрдам беражагини кашф қилди.

СССР Олий аттестация ҳайъати махсус кенгаши мажлисига йиғилган мамлакатга таниқли олимлар, мутахассислар унинг, кашфиёти озиқ-овқат саноатини ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги ҳамда атроф муҳити муҳофазаси муаммоларини ечишга бебаҳо ҳисса бўлиб қўшилажагини таъкидлашдилар ва бу кашфиётни ишлаб чиқаришга тезроқ жорий этиш лозимлигини уқтирдилар.

Холмурод Ҳасановга техника фанлари доктори илмий даражаси берилди.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Сирдарё

ЭВИНИ ҚИЛИШАЯПТИ

Сирдарё шаҳрида гўшт комбинати ишга тушди.

БОЗОР иқтисоди остонасини ҳатлашимиз биланоқ бирқанча янги муаммоларга дуч кела бошладик. Иқтисодий танглик исканжасидан чиқиб кетиш осон эмаслигига кўзимиз етди. Тадбиркорлик ва ишбилармонлик туфайлигина келажак томон қийинчилик билан йўл топа бошладик.

Гўшт комбинатининг бир йилга етмасдан ишга туширилгани ана шу йўлдаги уринишлардан бири бўлди. Ҳозирча унинг 3 та цехи фойдаланишга топширилди. Уларда колбаса ва мой, шунингдек қолдиқ гўшт ҳамда суяклардан чорва учун ун тайёрланаяпти. Яқин келажакда комбинат цехлари 12 тага етади. Шунда аҳоли дастурхонига қази, ҳасип, гўштли нонлар тортиш имкони туғилади.

ЯНА БИР АВТОҚЎНАЛҒА

Шаҳарда янги автоқўналға хизмат кўрсата бошлади.

ЭСКИСИ кичик ва тор бўлганидан йўловчилару ҳайдовчилар ҳам қийналишарди. Соатига 400 йўловчига хизмат кўрсата оладиган ушбу масканнинг ишга туширилгани айни муддао бўлди. Автобус қатнайдиган манзиллар ҳам анча ортиб, 20 тага етди, кутиш залида кўплаб қулайликлар яратилди.

ШИФОХОНАГА БЕРИЛДИ

Болалар поликлиникаси район партия комитетининг икки қаватли биносига кўчиб ўтди.

БУНИНГ натижасида шаҳар ва район болалар поликлиникалари бирлаштирилди. Ундан зиёд кабинетлар очилди, бир сменада илгаригига қараганда, икки баравар кўп беморларга тиббий ёрдам кўрсатиш имкони туғилди.

Бу хайрли ҳаракатга, район совети ижроия комитети ҳам қўшилди: у ўзининг ҳашаматли биносини шаҳар ва район маданият уйларига бўшатиб берди.

Раҳматулло ИСЛОМОВ.

Қалам учида алам

САБРНИНГ ЧЕГАРАСИ

Алмисоқдан қолган дастгоҳларнинг «нола»си асабни эговлайди. Ночору ғариб, таъмирталаб, нимқоронғу йўлаклар дилингизда ғашлик уйғотади. Фаррошнинг бўшбаёвлигидан эмас, балки тўқилаётган матодан ва иш жараёни натижасида кўтарилаётган ғубордан атрофни икки энлик чанг қоплаган. Ҳафсаласизлик билан, номигагина тикланган иситиш қурилмасини, лойсувоқли супа, мослаштирилган хоналарни кўриб, юрагингиз ўртанади. Ишчиларнинг жони темирдан эканлигига беихтиёр имон келтирасиз. Бир ўй лоп этиб хаёлингиздан ўтади: «Яхшиямки, улар дилни хуфтон қилувчи бундай манзараларни кўришмайди».

Асакадаги мазкур ишлаб чиқариш корхонасида кўзи ожизлар меҳнат қилишади. Аслида уни шундай ном билан аташ ноўринроқ. Улуғ Ватан уруши йилларида Ленин районидаги «Правда Востока» жамоа хўжалиги учун қурилган клуб бундан 24 йил муқаддам уларга, яъни 250 нафардан зиёд ишчига мослаштириб берилганди. Ўша пайтда шолча тўқийдиган дастгоҳлар, сим каравотларга мўлжалланган кўрпалар тикадиган машиналар олиб келинди-ю, ишга нуқта қўйилди. Тўғри, тўрт йил аввал ишчиларнинг фарзандларига атаб 140 ўринли боғча, 24 хонадонга турар жой, ётоқхона қурилди. Лекин болалар боғчаси қўл учида қилинган эканми, оз фурсат ўтмай биринчи қавати чўкиб, деворларда ёриқлар пайдо бўлди.

Меҳнат участкасидаги аҳвол эса ҳамон эски ҳаммом, эски тос. Йиллар ўтса-да, ҳеч нарса ўзгармаган. Аммо одамлар ўзгаришмоқда. Улар нохушликларга тишни-тишга қўйиб чидаш ўзларини мушкул ҳолатга солиб қўйишини англаб етишди.

— Тупурсак ҳам қизил тупурамиз, — куюнади тўқувчи Ҳикматулла Иброҳимов. — Сабаби — шолчанинг бўёқли ипларидан кўтарилаётган чанг нафас олдиргани қўймайди.

Корхонада ҳаво тозалагич йўқ. Совутгичлар хусусида ҳатто гапирмаса бўлади. Шу боис дим хоналарда ишчилар гичча терга ботишади. Чанқовбосдига газли сув бордир, дерсиз. Улар бу ҳақда фақат тасаввурга эга, холос. Бир пақир сувни ўртага қўйишади-да, ташналикни қондиришади. Ювиниш ва кийим алмаштириш бўлмалари қурилмаган.

— Уззукун дастгоҳга михланиб ўтиравермайсизлар-ку, — сўраймиз ишчилардан. — Кўнгилни ҳам ёзасизларми?

Тўқувчиларнинг боши хам. Уларнинг ўрнига корхона директорининг ўринбосари, шаҳар советининг депутати Шерали Қодиров гапиради:

— Дам олиш хонасида шахмат-шашка бор, ўйнаб ҳордиқ чиқаришади.

Жиҳози атиги иккита тўшак, битта шолчадан иборат бу хонани дам олиш гўшаси дейиш қийин. Рўзномалару жаридалар, радио албатта керак. Негаки, улар ҳам барча одамлардек яйраб кулишни, ёзилиб дам олишни исташади. Қолаверса, бариси астойдил меҳнат қилаяпти. Жамиятга наф келтирмоқда. Бас шундай экан, уларнинг тақдирига, иш фаолиятига нега бармоқ орасидан қараймиз?

Ўтган йили корхона меҳнат аҳли 1 миллион 561 минг сўмликдан зиёд маҳсулот ишлаб чиқарганди. Бошқача айтганда, 113 минг сўм соф фойда олинганди. Амалдаги йилда-чи? Дастлабки, уч ойда 479 минг сўмлик ўрнига 375 минг сўмлик шолча тайёрланди. Ишчиларнинг ўртача иш ҳақи 120 сўмдан 100 сўмга тушди. Нега? Нарх-навонинг ошиши жамоанинг оёғига тушов бўлди. Авваллари шолчанинг ҳар метри 2—3 сўмга сотиларди, бозор иқтисодиёти шароитида ана шу кўрсаткич 6—7 сўмга кўтарилди. Бу ҳол яқин орада корхонани томоғигача қарзга ботириши турган гап. Инкор этмаслик керак, кўзи ожизларга давлат томонидан нафақа ҳам тўланади. Лекин барибир уларга қийин. Бирортаси томорқада ишлай олмайди. Хонадонда мол боқиш имконига эга эмас. Бусиз ҳозирги шароитда яшаш мушкул. Боз устига, таъминот масаласи йўлга қўйилмаган. Тўғри, корхонада кичкинагина дўкон мавжуд. Қани энди унда сотиб оладиган бирор нарсa бўлса! Афсуски, пештахталар бўм-бўш. Маҳаллий ҳокимият раҳбарлари имконият даражасидан келиб чиқиб, ожизларга ёрдам қўлини чўзишлари керак.

Масаланинг яна бир жиҳати шуки, фабрика маъмурияти ҳар куни автоколоннадан автобус ёллайди. Унинг харажати йилига 7—10 минг сўмдан ошади.

— Эскироқ бўлса ҳам автобус ажратилса сотиб олардик, — деди директор Алижон Сатторов. — Лекин бизга қайишадиганлар бўлмаяпти.

Ўзбекистон ССР халқ депутати, 41-автоколонна директори Ваҳобжон Исоқжонов сайловлар даврида тоғ-тоғ ваъдалар бериб, кўзи ожизларни автобус билан таъминлашни ўз зиммасига олганди. Афсус, ҳаммаси сайлангунча экан. Мана бир йилдирки, халқ вакили ҳатто қорасини ҳам кўрсатмайди.

Корхонадаги дастгоҳлар, асбоб-ускуналар аллақачон эскирган. Меҳнат унумдорлиги паст.

Биз калавалаш цехидамиз. Ип ўровчи Карима Мирзакаримова фиғон чекади. Ахир ип дам-бадам узиланергач, у додини кимга айтсин?

— Мосламаларнинг ибтидойилигини қўя туринг, лоақал галтак тутқичларининг ирми темирдан ясалмаган, — дейди ишчилардан бири. Натижада ип ёғоч ёриқларига кириб, ҳар лаҳзада узиланеради. Иш орқага кетади.

— Қанча маош оласиз? — сўрадим бир аёлдан.

— Тўқсон сўм. Бу маблағ рўзғорни тебратишга етади деб ким кафолат бера олади? Беш фарзандим бор. Эрим қурилиш ташкилотида ишлайди, унинг топиши ҳам маълум...

Маъмурият иқтисодий ночорлик туфайли ишчи-хизматчиларга моддий ёрдам беришга ожизлик қилаяпти. Биргина тушлик овқатни арзонлаштиришнинг ҳам имкони топилмаётир.

Боши берк кўчадан чиқишнинг йўли битта: харидоргир, даромадли маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш керак. Директор ўринбосари Шерали Қодиров ана шу муаммони ижобий ҳал этиш мақсадида халқ депутатлари шаҳар советига бир неча марта депутатлик сўрови киритгач, корхонанинг янги қурилиши учун 5 гектар майдон ажратишга келишилди. Энди вилоят раҳбарларининг розилиги кутилмоқда. Иншоотни барпо этиш хусусида эса ҳали жўяли гап йўқ. Устига устак, 24 хонадонли иккита уйни тиклаш ичакдек чўзилмоқда.

Тақдир кўзи ожизларга шафқатсизлик қилгани аён. Шундай экан, вилоят, район раҳбарлари улар ишлайдиган корхонани оталиққа олиб, ишчиларнинг яшаш ва меҳнат қилиш шароитларини яхшилаш ҳақида қайғуришлари зарур. Ахир, улар қачонгача сабрнинг таги олтин, дея сукут сақлашади?

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАБИИЙ ОФАТ

ЭНГ МУҲИМИ— ЎЗ ВАҚТИДА ЁРДАМ БЕРИШ

Жала қуйиши туфайли меҳр-мурувват ва сиҳат-саломатлик Наманган вилоят жамғармаси ходимларининг иши кўпайиб кетди. Улар табиий офат оқибатларини тугатишда фаол қатнашмоқдалар.

Энг муҳими, ўз вақтида ёрдам беришдир. Жамғарма ходимлари худди шундай йўл тутишмоқда — табиий офат оқибатларини тугатиш ва етган зарар миқдорини аниқлаш комиссиялари билан биргаликда улар Тўрақўрғон районидаги Партия XXV съезди ва Калинин номли жамоа хўжаликларида бўлишди. Жабрланганларга шу ернинг ўзида пул ва кийим-кечак берилди. Одамлар ёрдамни зўр миннатдорчилик билан қабул қилдилар — моддий ёрдамгина эмас, айни вақтда оғир дақиқаларда маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ҳам ниҳоятда муҳимдир.

Меҳр-мурувват ва сиҳат-саломатлик совет жамғармаси Ўзбекистон республика бўлими ҳам жабрланганларга ёрдам кўрсатиш учун пул ажратди. Бу пуллар Янгиқўрғон, Косонсой, Чуст, Учқўрғон, Уйчи ва Чортоқ районларининг аҳолисига тарқатилмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

ЖАНУБДА ҲАМ РЎЙ БЕРДИ

24 майга ўтар кечаси Қашқадарё вилоятида кучли бўрон бўлди, кейин эса сел қуйди.

Дастлабки маълумотларга қараганда, ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ зарар етган. Масалан, Карл Маркс номли давлат хўжалигида бўрон 15 гектар боғдаги тонналаб олма меваларини яксон қилди. Узумзорлар, полизлар пахта далалари ҳам шикастланди. Кўплаб уйларнинг томларидаги шиферни шамол учириб кетди.

Вилоятнинг бошқа хўжаликларида ҳам худди шундай манзарани кўриш мумкин.

Табиий офат оқибатларини тугатиш штаблари эрталабдан бошлабоқ ҳамма ерда ишга тушди. Айниқса энергетикларнинг иши кўп. Вилоятдаги кўп истеъмолчиларни электр қуввати билан таъминлайдиган Қарши ва Нишон кичик станцияларида бўрон вақтида йиқилган электр линияларининг 22 метрли устунларини зудлик билан тиклаш керак. Алоқачилар Қарши — Таллимаржон йўлидаги бир километрли телефон линиясини ўзгартишларига тўғри келади. Тиклаш ишларида қатнашаётган бошқа кишиларга ҳам иш етарли.

Бинобарин барча масалалар шошилинч ҳал қилинмоқда, одамлар ишнинг кўзини билиб, аҳиллик билан ишлашмоқда.

В. ШУМАЙЛОВ
ЎзТАГ мухбири.

Деҳқон таомили

ТУРМУШ ТАСОДИФЛАРГА ТЎЛА

Ўзбекистон заминида табиий офат шамширини сермаб ўтди. Экинзорлар, боғ ва токзорлар пайҳон бўлди, эндигина юз кўрсатиб кўкка талпинаётган ғўза ниҳоллари шикастланди. Сел олган, дўл урган жойлар беҳисоб, шикастланган иморатлар бисёр. Хайриятки, қурбонлар йўқ. Табиий офат оқибатларини тугатиш учун Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков раҳбарлигида ҳукумат комиссияси тузилди. Мухбиримиз Н. ШАКАРОВ ана шу комиссия аъзоси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими раёсатининг раиси академик А. И. ИМОМАЛИЕВГА табиий офат оқибатларини тугатиш тадбирларига оид бир неча саволлар билан мурожаат этди.

— Абдували Имомалиевич, маълумки, сиз ҳукумат комиссияси таркибида Қорақалпоғистон республикаси, Хоразм, Самарқанд вилоятларида бўлдингиз, пахтазорлар, боғлару токзорлар, сабзавот-полиз экинларининг ҳолатини синчиклаб ўргандингиз. Кўп жойларда қайта-қайта ёғиб ўтган сел ва дўлнинг экинзорларга етказган зиёни ҳақида қандай фикрдасиз?

— Баҳор кеч келгани, экиш мавсуми сурилиб кетганига қарамай деҳқонларимиз чигит ва бошқа уруғларни тезу соз қадашга эришгандилар. Натижада ҳамма жойда уруғ қийғос ундириб олинди, тўла гектарлар ҳосил қилинди. Кўпгина жойларда бир-икки мартадан ишлов берилган, яганалаш ниҳоясига етказилганди. Бу ғайрат-шижоат ғўза ва бошқа экинларнинг жадал ривожланишини таъминлаётган эди. Бироқ май ойида сурункасига 17—18 кун кучли ёғингарчилик бўлиб, баъзан жала ва дўлга айландики, натижада гуркираб ўсаётган экинларимизга жиддий зарар етди. Нафақат ғўза, балки ғалла, дуккакли дон, сабзавот-полиз экинлари, боғу токзорлар ҳам қаттиқ шикастланди. Айниқса, Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистондаги экинзорлар кўп зарарланди. Самарқанд вилоятида ҳам талафотнинг миқёси катта. Гарчи ўзим бориб кўрмаган бўлсам-да, Наманган ва Жиззах вилоятларидаги аҳвол анча ташвишли. Табиий офат оқибатларини тугатишимиз шарт. Бунинг учун халқимиздан жасорат кўрсатиш талаб этилади, фан ва илғор тажриба ютуқларидан, барча моддий-техника ресурсларидан оқилона фойдаланиш зарур.

— Суҳбатимиз оқими шу куннинг вазифаларига томон бурилди. Умуман ҳозир қишлоқ хўжалигида юз берган вазиятни қандай баҳолайсиз? Сизнингча, табиат инжиқликлари оқибатида юзага келган салбий ҳолатни бартараф этиш учун нималар қилиш керак?

— Табиий офат оқибатларини тугатиш мумкин. Ҳукумат комиссияси аъзоларининг, жумладан менинг фикрим шундай. Офат юз бермаганда-ку нур устига аъло нур бўларди. Лекин начора, энди қолганига барака тилаймиз. Бинобарин, барча вилоятларда, жумладан Қорақалпоғистонда ҳам офатдан омон қолган, ниҳоллари гуркираб ўсаётган пайкаллар талайгина. Улар яхши парвариш қилиниб, барча агротехника тадбирлари обитобида ўтказилса, режани қоплайдиган даражада ҳосил тўплаш мумкин. Бизнинг мўлжалимизча, фақат Қорақалпоғистон ва Хоразм вилоятидаги бирмунча майдонларни эпақага келтириб бўлмайди, бу ерларда чигит албатта, қайта экилиши зарур. Дарвоқе, шундай қилинмоқда. Бироқ биз жойларга борганимизда чигитни мумкин қадар қайта экмасликни маслаҳат бердик. Чунки экиш учун қулай муддатлар аллақачон ўтиб кетди: май ойи охирлаяпти, ҳозир қадалган уруғ июнь ойидагина униб чиқади. Ҳолбуки, пахтакорларга маълум — чигит 10 майгача экилган тақдирдагина мўл ҳосил олиш мумкин. Шундай экан, май ойининг охири, июннинг бошида қайта экиш кутилган самарани бермайди. Ғўза камҳосил, пахта кечпишар, сифатсиз бўлиб қолади.

Маълумки, пахта ва бошқа экинлар ҳосилдорлиги ниҳоллар сонига, пайкаллар бутлигига боғлиқ. Майдондаги туплар сони ҳар қайси навнинг ўз хусусиятларига, тупроқ унумдорлигига мос ва хос бўлса, мўл ҳамда сифатли ҳосил олиш имкониятлари ҳам оша боради. Шу билан бирга миқдору сифат нафақат тупларга, балки парваришга ҳам боғлиқ эканлигини унутмаслик керак. Илмий маълумотлар ва илғорлар тажрибаси ҳар гектар ерда 30—35 минг туп кўчат бўлган тақдирда ҳам юқори ҳосил олиш мумкинлигидан далолат беради. Бундай қалинликдаги ниҳоллар одатдагидан анча кўп ҳосил тўплайди ва пахтанинг эрта пишиб етилишини таъминлайди. Тошкент вилоятининг Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхозида «Тошкент» туркумидаги пахта навларининг уруғини кўпайтириш чоғида ҳар гектарда 35 минг тупдан ниҳол бўлган пайкаллардан 40—50 центнердан ҳосил олинган. Шу боисдан комиссиямиз қаердаки гектарига 40 минг тупгача ниҳол қолган бўлса, уларни сақлаш, бузиб экмасликни тавсия этди. Бунда, албатта, экинзорларни ғоят синчиклаб текшириш, очиқ жойларни назардан қочирмаслик, чаласига зудлик билан туксиз ёки ивитилган чигит экиш зарурлиги уқтирилди. Табиийки, бунда ҳосилнинг етилиши ола бўлади. Бу эса терим суръати ва пахта сифатига таъсир кўрсатиши тайин. Бироқ чаласига экишдан олинадиган қўшимча ҳосил хирмонга барака киритади.

Кўчат сони жуда сийрак бўлган жойларда биз эскисини бузмасдан, янги қаторга чигит экишни тавсия этдик. Мўл ва барқарор ҳосил олишда чигитни қўшқаторлаб экиш афзаллиги амалиётда исботланган. Кейинги парвариш чоғида пайкалларда фақат соғлом, дуркун ниҳолларни қолдиришга эътиборни қаратиш керак. Табиий: чигит қайта экилган тақдирда ниҳоллар ривожини жадаллаштириш учун интенсив технологияни қўлланиш лозим. Маълумки, мўл ҳосилнинг онаси — меҳнат. Бу деҳқонга ҳам, фанга ҳам маълум оддий ҳақиқат. Ғўза парваришидаги барча агротехника тадбирлари ўз вақтида, сифатли ўтказилиши мўл ҳосил тўплашнинг асосий шарти. Ҳозир фурсатни бой бермасдан, барча имкониятлардан фойдаланган ҳолда қатор ораларига ишлов беришни кучайтириш, қатқалоққа йўл қўймаслик, тупроқнинг майин бўлишини таъминлаш жуда муҳим. Деҳқонларимиз қатқалоққа қарши кураш чоралари ва воситаларини яхши биладилар. Бу йилги шароитда культивация билан бир қаторда кетмон чопиғи ҳам катта аҳамият касб этади. Бу тупроқнинг майин бўлишини, ниҳолларнинг яхши озиқланишини таъминлайдиган бебаҳо усулдир.

— Бундан кейин об-ҳаво қандай келаркин, ўсимлик касалликлари, ҳашаротлар, ёввойи ўтлар кўпайиб кетмасмикин? Бу ҳақда фикрингиз қандай?

— Мавжуд маълумотларга кўра ўсимлик касалликлари ва ҳашаротлар кўпайиши тайин. Нам сероб жойларда ҳозирнинг ўзидаёқ илдиз чириш ва гоммоз касалликлари ривожланаётгани бунга мисол. Мурғак ниҳолларга турли ҳашаротлар, айниқса шира қаттиқ хуруж қилаяпти. Бошқа турдаги зараркунандалар пайдо бўлиши ҳам кутилаяпти. Ҳозир илдиз чириш ва гоммоз кўпроқ хавф солаяпти. Буни фақат қатор ораларига сифатли ишлов бериш йўли билангина даф этиш мумкин. Қатор оралари юмшатилиб, тупроқ селгитилса, илдизларига ҳаво кириб борсагина илдиз чириш ва гоммоз касаллигининг авж олиб кетишига ғов қўйилади. Шу боисдан мутахассислар қатор ораларига ишлов беришнинг сифатли бўлиши устидан ҳамиша кўз-қулоқ бўлиб туришлари шарт.

Бу йилги шароитда ёввойи ўтларнинг авж олишига йўл қўймаслигимиз зарур. Афсуски, баъзи пайкалларда экинларнинг, айниқса ғўзанинг кушандаси бўлмиш ёввойи ўтлар ҳозирданоқ авж олаётганлиги кузатилмоқда. Улар озуқа моддалар ўпқонию ҳашаротларнинг макони. Ғўза ягана қилинаётганда ёввойи ўтларни таг-томири билан бирйўла қуритиш, пайкалларнинг тоза бўлишини таъминлаш ҳам фарз, ҳам қарздир.

Маълумки, ғўза — иссиқсевар ўсимлик. Қуёш нурига тўймаган ниҳол заиф ва нимжон бўлиб ўсади. Афсуски, қуёш нурини сероб қилиш қўлимизда эмас, бироқ ўсимликларнинг қуёш нуридан унумли фойдаланишлари учун қулай шароит яратишимиз мумкин. Вақтида юмшатилган, суғорилган, парваришланган экин ёруғликдан кўпроқ баҳра олади, демак, мўлроқ ҳосил тўплайди. Бу айниқса обҳаво қош-қовоғини уйиб турган бу йилги шароитда жуда муҳим.

— Табиий офатлар тупроқ унумдорлигига ҳам таъсир этдими?

— Деҳқонларимиз экиш олдидан ва экиш пайтида тупроққа минерал ҳамда маҳаллий ўғитлар солиш аҳамиятини яхши биладилар. Шунинг эвазига доимо мўл ҳосил олинмоқда. Ушбу фойдали усул жорий йилда ҳам қўлланилди. Бироқ кучли жала тупроқнинг юза қатламидаги озуқа моддаларини ювиб кетди. Уларнинг кўп қисми далалардан ташқарига — зовурларга оқди ёки тупроқнинг чуқур қатламларига сингди. Шу боисдан жорий йилда ниҳолларни азот, фосфор ва калий ўғитлари билан барвақт озиқлантириш беиҳоя муҳим аҳамиятга молик. Чириган ва ярим чириган гўнгдан кенг фойдаланиш лозим. Азот, фосфор, калий ва маҳаллий ўғитларни уйғунлаштириб солиш тупроқнинг нам сақлаш қобилиятини оширади, узоқ вақт юмшоқ ҳолатда туради. Маҳаллий ўғитлар, айниқса гўнг микроорганизмларнинг фойдали фаолиятини, тупроқ ҳароратини оширади. Бу эса ўсимликларнинг яхши ривожланишига — шоналаш, гуллаш, ҳосил тугунчалари бунёд этиш жараёнларига кўмаклашади. Маълумки, суви, озуқаси етарли бўлган ғўзадан ҳосил тугунчалари тўкилмайди.

Ғўза ва бошқа экинларни озиқлантириш тадбирлари сира кечиктирилмаслиги, қатор ораларига ишлов бериш ва суғориш ҳамиша бир-бирига узвий боғлиқ тарзда амалга оширилмоғи лозим. Ана шунда эртаги ҳосил тугунчаларининг ҳаммаси сақлаб қолинади. Бинобарин, бундай ҳосил тугунчалари бўлиқ ва сифатли ҳосил демакдир. Жорий йилда калийли ўғитлар билан озиқлантириш масаласига алоҳида эътибор бериш керак. Чунки ҳосилнинг шаклланиши учун зарур ҳисобланган кўпгина муҳим моддаларнинг ҳосил бўлиши айнан калийли ўғитларга боғлиқ. Бундан ташқари у ғўзанинг вилтга бардошлилигини кескин оширади. Ўрни келганда айтиб қўяй: бу касаллик ҳозир тобора кенг тарқалмоқда.

— Бизнинг шароитда сувдан оқилона фойдаланилмаса, мўл ҳосил олиш маҳол. Бу йилги шароитда ғўза ва бошқа экинларни қай тарзда суғориш маъқул?

— Жуда ўринли савол бердингиз. Бизнинг шароитда ўсимликлардаги қуруқ моддаларнинг 80 фоиздан кўпроғи сув ресурслари эвазига пайдо бўлади. Сувдан оқилона фойдаланиш деҳқончиликнинг темир қонуни бўлмоғи шарт. Жорий йилда экинни ортиқча суғориш ярамайди. Бу эса ўсимликларнинг ғоалаб кетишига, ҳосил тугунчаларининг тўкилишига, пахтанинг кеч пишишига, сифатининг ёмонлашувига олиб келади. Барча зоналар учун суғориш нормаси қанча ёки қандай бўлишини айтиш қийин. Буни деҳқонларимизнинг ўзлари яхши биладилар. Муҳими — тупроқда ўсимликнинг ўсиши ва ривожланиши учун етарли нам бўлиши керак. Тажрибакорлар ҳамиша шундай йўл тутадилар. Кенг қаторли бўлганда ҳам, тор қаторли бўлганда ҳам суғориладиган эгатлар узунлиги қисқартирилиши шарт. Сувни оз-оздан, тез-тез қуйган маъқул. Бунда тупроқни захлатиб юбориш мумкин эмас. Ўсимликларнинг илдиз системаси фақат қулай шароитлардагина яхши ривожланади, озуқа моддаларини, намни симиради. Бу эса пировардида ҳосилнинг мўл ва сифатли бўлишини таъминлайди.

— Сиз асосан пахта ҳақида гапирдингиз. Ахир бизнинг нонимиз фақат у билан бутун эмас. Бошқа экинлар хусусида ҳам сўз юритсак, айни муддао бўларди.

— Ўлкамизда барча экинлар, жумладан боғ ва токзорлар ҳам агротехника юмушларининг фақат юксак савияда ўтказилишини талаб этади. Бунда энг аввало суғоришни оқилона ташкил этиш, қатор ораларига сифатли ишлов бериш, бегона ўтлар, касаллик ва зараркунандаларни йўлатмасликка эътиборни қаратиш керак. Ҳар бир экин парваришини алоҳида таърифлаш қийин. Аммо ривожи учун қулай шароит яратиш барча ўсимликларга тааллуқли бўлган умумий қоидадир. Афсуски, бу борада кўпгина хатоликлар бор. Биз ўт босган далаларни ҳам, ягананланмаган пайкалларни ҳам кўрдик. Булар ҳосилдорликка салбий таъсир кўрсатиши тайин. Техника бекор турган жойлар ҳам йўқ эмас. Хуллас, барча табиий ва техникавий имкониятлардан фойдаланган ҳолда экинлар парваришини кучайтиришга зўр бериш керак.

— Бизнинг агросаноат мажмуимиз табиий офатдан зарар кўрган районларни моддий-техника ресурслари билан таъминлашга қодирми?

— Табиий офат оқибатларини тугатиш ва зарар кўрган оилаларга маблағ ажратиш юзасидан фармон чиқарилди. Ҳозир, қийин бўлса-да, қўшимча ўғит, техника, эҳтиёт қисмлар, озиқ-овқат ажратиш масаласи ҳал этилаётир. Офат келтирган талафот қанчалик оғир асорат қолдирмасин, қишлоқ меҳнаткашлари тушкунликка берилганлари йўқ, эртанинг хайрли бўлишига ишонган ҳолда ғайрат билан, енг шимариб ишламоқдалар. Шу қийин дамларда инсонга, қишлоқ меҳнаткашларига кўрсатилаётган ғамхўрлик уларни ҳамиша руҳлантириб турибди.

Таклиф

САВОБ ҲАМ КЕРАК

Эмин-эркинлик кун сайин япроқ ёзмоқда. Динимиз равнақини кўриб қувонасан киши. Кечагина зиёратгоҳ ёки қабристонлар ёнидан ўтаётганда юзига фотиҳа тортишдан қўрқадиган одамлар бугун бемалол намоз ўқиб, тоат-ибодат қилиш имкониятига эга бўлдилар. Ёш ўғил-қизларнинг саждагоҳга бош қўяётганликларини кўриб бир воқеа ёдимга тушади.

Ҳар кеч фарзандларимга одоб-ахлоқдан насиҳат қилар ва ўзим билган дуо ва оятларни ўргатар эдим. Бир куни иккинчи ўғлим мактабда тенгдошларига «Калимаи шаҳодат»ни айтиб берибди. Ўша куни муаллими мени чақириб роса изза қилди. Шундан сўнг болаларимни ҳар куни мактабга кузатарканман: «Мен ўргатган оятларни мактабда ўқиманглар, ёмон бўлади» деб тайинлаб жўнатардим.

У кунлар унут бўлиб кетди. Фарзандларимизни, умуман халқимизни диндан узоқлаштириб нимага эришдигу, нимани йўқотдик? Менимча, бу ҳақда ўйлаб кўриш фурсати етди. Ҳар куни ойнаи жаҳон ёки овозингор орқали азон айтилса, Қуръони каримдан ва пайғамбаримизнинг ҳадисларидан парчалар бериб борилса, ғоят улуғ иш бўларди. Ана шу эшиттириш ташкилотчилари яратганнинг олдида ҳам, бандасининг олдида ҳам савобга қолардилар. Мен ўша кунлар умиди билан яшайман.

Мақсад АБДУСАЛОМ қизи.

Эзгулик қанот ёйса

Жиззахдаги «Тоқчилик» масжиди ноиби Мусурмонқул Ҳожи Холмат ўғли ҳаж сафарида бўлиб қайтгач, савоб ишга қўл урдилар. У киши фарзандлари Тоҳиржон ва Гулнорахонлар билан 190 нафар ўғил-қизга эски ўзбек тилидан сабоқ бермоқдалар. Шуниси ибратлики, сабоқ ва дарсликлар учун бирор талаба ҳақ тўламайди. Ҳозир Ғуломжон Мелибой ўғли; Рустам Ҳайдар ўғли, Олимжон Толибжон ўғли сингари толиби илмлар эски ўзбек (араб) имлосида ўқиш ва ёзишни мукаммал ўзлаштириб олдилар. Бундай эзгу ишлар республикамизнинг бошқа вилоятларида ҳам қанот ёймоқда.

Абдуфаттоҳ НАБИХУЖА ўғли,
Омонулла Ҳожи ТОЖИБОЙ ўғли.

Жорий йилда Тўрақўрғон райони хўжаликларида пахта майдонларини қисқартириш ҳисобига озуқа далалари 360 гектар кенгайди. Бинобарин, шахсий томорқа хўжаликлари сонининг кўпайиб бораётганлиги ҳам шуни тақозо этади. «Ўзбекистон» колхозининг аъзоси Муродилла Юсупов ўз хонадонида 45 бош говмишни парваришлаяпти. Уларнинг бари соғин сигир бўлмаса-да, хонадон соҳиби хўжаликка 85 тонна сут топширди. Бунинг эвазига тадбиркор оила аъзолари 15 минг сўм даромад олдилар.

СУРАТДА: ишбилармон хонадон соҳиби Муродилла Юсупов жамоа хўжалигининг раиси Пўлатжон Қосимовга ўзи харид қилган отни кўрсатаяпти.

А. КОВТУН олган сурат.

«Нажот кемаси»ни ўқиб

ЮЗИМИЗ ШУВУТ БЎЛМАСИН

Эркин Маликнинг «Халқ сўзи» рўзномасида чоп этилган «Нажот кемаси» деб номланган очиқ хати қалбларни ларзага солди. Ўйлайманки, ушбу билан танишган муштарийларнинг кўпчилиги унда кўтарилган масалаларга бефарқ қолмаса керак. Чунки ҳаётимиз гултожи бўлган фарзандларимизнинг ҳозирги аҳволи ва айниқса келажаги ҳақидаги хўбу кўп фикрлар очиқ-ойдин ёритилиб, бизни «ўйлаш азоби»ни татиб кўришга ундайди.

«Ҳамма яхши нарсалар — болаларга!» — деб қарийб 75 йилдан бери бонг урамиз. Амалда эса бунинг акси. Ўзимизнинг шахсиятпарастлигимиз, болаларимизга меҳр-оқибатимиз анқонинг уруғига айланиб бориши натижасида уларга аталган баъзи ноз-неъматлар катталар жиғилдонига тушмоқда. Боғча ва мактабларда хизмат қилувчи ошпазлар мени кечирсинлар-у, ўзи шундоқ ҳам дилдираб турган гўдакларимизнинг ризқига чанг солишдан ҳазар қилмайдиганлар уларнинг ораларида йўқ деб айта оламизми?

Тўғри, таъминотимиз кундан кун қуйига шўнғиб бормоқда, иқтисодимиз оқсоқланмоқда. Бундай ҳол кўпчилигимизнинг рўзғоримизда бутун бўй-бастини хунук оқибатлари билан кўрсатмоқда. Шундай пайтда фарзандларимиз тўқлигини муҳофаза қилиш, уларга нисбатан мурувватли, ҳимматли бўлиш ҳар бир мусулмоннинг жамият олдидаги, Аллоҳ олдидаги бурчидир.

Болаларимизни таъминлаш тўғрисида ўйлар эканмиз, уларнинг маънавияти ҳам бус-бутун бўлишини кўзда тутмоғимиз лозим. Чунки кейинги пайтларда, Э. Малик таъкидлаганидек, улар билан боларча гаплашишни унутиб қўйдик, руҳиятини тушунишдан йироқлашдик. Ўртада меҳр бўлмас экан, биз олиб бораётган таълим-тарбия ижобий натижа бериши мушкул.

Келажагимиз маънавияти ҳақида фикр юритар эканмиз, хоҳлаймизми ёки йўқми, гап билимларнинг буюк хазинаси — китобга бориб тақалади. Қаранг, бу борада ҳам «иқтисодчи»лигимиз талабалар чекига тушмоқда. Ҳозирги кунда кўпгина нашриётларнинг хўжалик ҳисобига ўтиши туфайли моддий танқисликлар даромадбоп бўлмаган болалар адабиётини нашр этишга жиддий зарар етказмоқда. «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномасида таъкидлаб ўтилганидек, 1990 йилда «Чўлпон» нашриётининг нашр режасига киритилган 19 номдаги китоб йилдан-йилга кўчирилган бўлса, шулардан 80 фоизи болаларга мўлжалланган асарлардир. «Камалак» нашриёт-матбаа бирлашмасида 1990 йилда 34 номдаги болалар адабиёти қисқарган бўлса, 1991 йил нашр режаси бўйича атиги 21 номдаги адабиётни чоп этиш кўзда тутилган. Ғафур Ғулом номидаги нашриёт матбааси эса фарзандлардан бутунлай юз ўгирди. Натижада бола бошига китоб нашр қилиш 0,5 тани ташкил қилди, ёинки икки нафарига бир китоб тўғри келмоқда. Болаларбоп китобларни сотиш иттифоқ миқёсида жон бошига 3 сўмни ташкил қилса, бизда тийинлардан иборатдир.

Ана шундай аҳвол юз бериб турганда турли ташкилотлар, кооператив нашриётлар миллионлаб нусхада олди-қочди адабиётларни чиқариб қиммат нархда пуллаётганликлари кишини таажжубга солади.

Шу ўринда мактаб дарсликларига тўхтаб ўтмасликнинг иложи йўқ, албатта. Уларнинг мазмуни, сифати замона талабига жавоб бера олиш ё олмаслиги масаласини қўйиб турайлик. Лоақал ҳажми ва оғир вазни тўғрисида ҳеч ўйлаб кўрганмизми? 7—9 яшар ўқувчи кўтариб юрган жилдлардаги китоблару ўқув қуроллари оғирлигидан икки букилиб бораётганини ҳеч кузатганмисиз?

Мен ҳар гал 3-синфда ўқийдиган ўғлимни эрталаб мактабга кузатаётиб, папкасини орқасига илаётганимда юрагим ачишади ва худди шу тенгги болалар кўз ўнгимдан ўтади. Олти соатлик дарсга мўлжалланган 5—6 китоб, 4—5 дафтар, кундалик дафтар, ўқув қуроллари оғирлиги 6—7 килограмм. Бунинг устига яна ҳафтада икки марта бадантарбия учун кийим, мактабга кийиб юриш учун иккинчи пойафзал...

Фикримча, бошланғич синф ўқувчиларини бундай оғир юкни кўтариб юришдан халос қилишни бамаслаҳат ўйлаб кўрадиган пайт келди. Балки уларга мўлжалланган дарсликларни ҳар бир чоракка тақсимлаб, бир неча предметдан бир тўплам қилиб чоп этиш керакмикан?

Фарзандларимизни турли тарбия ўчоқларида табақалаштириб вояга етказишдан воз кечиш зарур. Чунки болалар, уларнинг ота-оналари қаерда ва қайси лавозимда ишлашларидан қатъий назар, жамиятимизда бир хил мавқега эга бўлишлари, табиату жамият неъматларидан тенг улуш олмоқлари лозим.

Шаҳримиздаги Анҳор қирғоғи бўйлаб борилса, Моддий-техника таъминоти давлат комитети биноси ёнида иккита боғча жойлашган бўлиб, улардан бирининг тарбияланувчиларини кўпинча ота-оналарнинг хизмат машиналари олиб келади ва олиб кетади. Мен ўғлимни қўшни боғчага етаклаб борганимда, унинг бу ҳақдаги саволига бирор марта ҳам тўғри жавоб беролмаганман. Қаранг, мурғаккина бола ижтимоий адолатнинг бузилишини ўзича идрок қилмоқда! Бундан ташқари, ҳар иккала боғчадаги шароит, таъминот ҳам икки хил.

Баъзи мактабларимизнинг аксарият ўқувчиларини имтиёзли оилаларнинг фарзандлари ўқийдиган таълим даргоҳларига айланиб қолганлиги ҳам ҳеч кимга сир эмас.

Муҳаммад пайғамбаримиз айтганлар-ку: «Тангридан қўрқинглар ва фарзандларингизга бир хил меҳрда бўлинглар»,— деб. Ана шундагина болаларимиз олдида юзимиз шувут бўлмайди, жамиятимизнинг етук фуқароларини тарбиялаб етиштирган бўламиз.

Юқоридаги фикрларимиз балки баҳслидир. Аммо «Нажот кемаси» очиқ хатини ўқиб, унда кўтарилган савоб ишларга ўз муносабатимизни билдирдик, холос.

Шавкат ЁҚУБОВ,
Ўзбекистон ССР халқ таълими вазирлиги республика ўқув-методика марказининг етакчи услубчиси.

Президент фармони бажарилсин!

БИЗ... КИМ!?

— Сиз мухбирмисиз?
— Шундай.
— Сиз билан сўзлашсак мумкинми? Гапимиз бор эди.
— Марҳамат.

Сариосиёлик Аъзам Зарипов билан ана шундай танишдим. Қайрилиб, мавзе кишўросининг идорасига кирдик.

— Нима гап?
— Ленин кўчасида турамиз. Ўттиз бешинчи уйда. Уч хўжалик бир ҳовлида яшаймиз. Ҳовлимиз бизга торлик қилиб қолаяпти.
— Марҳамат, ер олинг. Горбачев уч миллион гектар ер ажратди. Талабгорлар ер олиб экин эксин деб.
— Ўша сиз айтган уч миллионнинг бир сотихи ҳам бизга тегмаяпти-да.
— Тўполон қилинг.
— Шундоқ ҳам менинг имтиёзим бор.
— Афғонга борганмисиз?
— Йўқ. Чернобилга.
— Чернобиль Афғонистондан минг марта ёмон.
— Биз реактордан ўттиз километр берида турдик. Аммо баъзан реакторнинг ўзига ҳам овқат олиб борар эдик.
— Ҳозир қандайсиз? Болаларингиз борми?
— Бир ўғил, бир қизим бор.
— Саломатлигингиз қалай? У ёқда қанча вақт бўлдингиз? Умуман сизларни олиб бораётганда айтишганмиди?
— Бизга икки ой дейишган эди командирларимиз. Аммо олти ой қолиб кетдик.
— Олти ой! Аварияга учраган реакторнинг олдида олти ой ишлаш! Ё тавба. Нима, сизларга мактабда физика, химия деган фанларни ўқитишмаганми?
— Ўқитишган.
— Шундоқ бўлса... Қўйинг. Сиз билан албатта учрашамиз. Батафсилроқ гаплашамиз. Ёнингизда сиздан бўлак ҳам ўзбеклар кўпмиди?
— Э, ўзбеклар жуда кўп эди.
— Ҳозир сизга нима ёрдам керак? Айтаверинг. Докторлар қандай қарашаяпти? Айтмоқчи, қаерда ишлайсиз?
— Жамғарма банкда. Кичкинагина бир бўлимида. Мен бошқалардан кўпроқ нурланган эканман. Шунинг учун офтоб тиғида юриш мумкин эмас. Белгиланган муддатда докторлар ёрдам бергани келиб туришади.
— Ҳозир сизга нима ёрдам керак? Менга шуни айтинг.
— Ер керак.

Айтмабман — бу суҳбат Сариосиё мавзе шўросининг котиби хонасида бўлаётган эди. Изоҳ сўраб, Норали Ёровга юзландим.

— Ҳозир қўлимизда уч юз тўқсон иккита ариза турибди. Ҳамма ер сўраган. Аммо ер йўқ. Тўқсонинчи йилда йигирма тўрт кишига, бу йил эса ўн етти кишига ер бердик. Буим тошлоқ. Тўполондарёнинг ўзанини томорқа учун ажратаяпмиз. Азоб бўлаяпти.
— Президент тошлоқни эмас, ҳосилдор ерлардан томорқага бер демоқда-ку!
— Сариосиёда тошлоқ ер ҳам талаш. Биласизми, ҳатто свалка бор-ку, ахлат тўкадиган жой, шундай жойларни ҳам бераётибмиз. Халқ шунақасини ҳам талашиб олади, денг.
— Тошлоқнинг несини олади? Нима, тошини, сотадими?
— Қаёқда! Қанча пул харажат қилиб, ўша тошлоқнинг устига тупроқ тўкади. Сўнг иморат соладн.
— Деҳқончилик қилинаётган ерлардан берсаларингиз бўлмайдими?
— У ерлар колхозники-да.
— Халқ-чи?
— Энди... бу гапингиз-ку тўғри. Ўтган йилнинг охирида район совети муҳтож одамлар учун «Ленинизм» колхози ҳисобидан уч гектар ер ажратган эди. Ўша ерни колхоз бермади.
— Нима дейди? Ё тавба! Ахир қарор муҳокама қилиш учун эмас, бажариш учун қабул қилинади. Қонун ҳам шундай.
— Аслида-ку, шундай. Аммо «Ленинизм»нинг раиси ерни бермади. Аввал «правление билан маслаҳатлашайин», деб юрди. Кейин «колхозчиларнинг умумий йиғилиши нима дейди?!» деди.
— Мана ҳозир, тўқсон биринчи йил яримлаяпти. Райсовет ажратган ерни олдиларингизми, йўқми?
— Йўқ.
— Нега?
— Айтдим-ку, колхознинг раиси райсоветнинг қарорини бажармаяпти. Бу ёғи — экин-тикин вақти ўтиб кетаяпти.
— Ҳамма гап шунда-да.
— Мана шунинг учун ҳам ҳар куни жанжал. Халқ эса биздан норози.
— Майли, жанжаллар ўз йўлига. Аъзам томорқа оладими?
— Бўлиб берадиган ернинг ўзи бўлмаса...

Аъзам ўрнидан турди. Негадир кузатиб қўйгим келди.

— Сиз саломатлигингизни ўйланг, ер, албатта бўлади.

Аммо бу гапларимга ўзим ҳам ишонмадим.

Аъзам ишондими?

Ишонганга ўхшади.

Аъзам билан хайрлашиб биринчи ўйлаган нарсам шу бўлди: «Пулга ўхшаб одам ҳам қадрсизланиб бораяпти». Бу қора фикрни дилдан қувиш учун кетма-кет «Тавба, тавба» дедим. Аммо ҳалиги фикр мени тарк этмади.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ОЛЛИМДА ТАБИБИ ЧОРАСОЗИМ ҲАМ ЙУҚ,
ЁНИМДА РАФИҚИ ДИЛНАВОЗИМ ҲАМ ЙУҚ,
ТЕГРАМДА АНИСИ ЖОНГУДОЗИМ ҲАМ ЙУҚ,
БОШИМДА ШАҲИ БАНДАНАВОЗИМ ҲАМ ЙУҚ.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

ЁН I — 1. қайтмоқ;
2. жўнамоқ;
3. қўзғалмоқ;
4. етмоқ.
ЁН II — куймоқ, куйиб-пишмоқ, куюнмоқ.
ЁРА//ЯРА — 1. яра, жароҳат;
2. хаста, касал.
ЁРЛИҚ I — амр, фармон.
ЁРЛИҚ//ЁРЛИҒ II— 1. дўстлик, ҳамкорлик;
2. меҳр боғлаш, ҳирс қўйиш;
3. ёрдам.
ЁРЛИҚА — ёрлақамоқ, кечирмоқ, марҳамат қилмоқ, авф қилмоқ, гуноҳидан кечмоқ.
ЁРМОҚ — пул, танга, олтин.
ЁРО — қувват, мадор, илож.
ЁРОД — чолғу асбоби.
ЁРУ — 1. яшнамоқ, порламоқ, чақнамоқ;
2. ёруғлик пайдо қилмоқ;
3. тонг отмоқ; ёришмоқ.
ЁРУҒ — ёриқ, жароҳатланган.
ЁРҒУ — қабул, муқобилли, ҳимоя, ҳукм.
ЁРҒУЧОҚ — қўл тегирмон.
ЁСМИН//ЁСАМИН — жасмин, сарғайган юз, ҳоли хароб киши.
ЁСОҒЛИҒ — ҳукм юритувчи, амалдор.
ЁСТАН — ёстиқ қилмоқ, ёстанмоқ, така қилмоқ.
ЁСУМАН — жасмин.
ЁФРОҚ // ЁФРОҒ // ЯФРОҚ //ЯФРОҒ — 1. барг, япроқ;
2. юз.
ЁШ I — 1. ёш, умр;
2. ёш йигит, навқирон.
ЁШ II — кўз ёши.
ЁШЛИҒ I — ёшли, ёш тўкувчи.
ЁШЛИҒ II — ёшлик, енгилтаклик.
ЁҚА I — ёқа, гирибон.
ЁҚА II — ёқа, бўй, соҳил.
ЁҒЛИҚ — дастрўмол, рўмол.
ЖАБАЛ — тоғ.
ЖАБАРУТ — азамат, улуғ, буюклик, улуғлик, улуғ фахр, кибрлик.
ЖАББОРСИФАТ — золимсифат, қаҳрли.
ЖАБИН — 1. манглай, пешона;
2. олчоқ, паст;
3. юз, бет;
4. жамол;
5. бош.
ЖАБРАИЛОСО — Жаброил сифат.
ЖАБҲА — пешона, манглай, юз, ой юзли.
ЖАБ — арпа, кичик, оддий.
ЖАВАК — йўл-йўл матодан тикилган паранжининг бир тури.
ЖАВДАТЛИҚ — сезгирлик, қусурсизлик, баркамоллик.
ЖАВЗО — ўн икки бурждан бирининг номи.
ЖАВЛАҲА — тўқувчи, бўзчи.
ЖАВЛОН — 1. кетма-кет ҳаракат, кезиш, айланиш;
2. ҳемла, юриш.
ЖАВЛОНГАҲ — жавлон қиладиган жой, майдон.
ЖАВОД — сахий, саховатли, қўли очиқ.
ЖАВОЛ(А)ҚИ — жандапўш, қаландарлар.
ЖАВОН — ёш, янги, зўр.
ЖАВОНБАХТ — бахтиёр, хушбахт.
ЖАВОНИБ — теварак-атроф, тарафлар.
ЖАВОНМАРД — олижаноб, ҳимматли, яхши хислатли, олиҳиммат, ёш йигит.
ЖАВОР//ЖИВОР — 1. ён, қатор, яқин ер;
2. ҳамсоя.
ЖАВОРИҲ — тана аъзолари, органлар.
ЖАВОҲИР — 1. гавҳарлар, қимматбаҳо тошлар;
2. бадиий юксак ибора ва сўзлар, чуқур маъноли сўзлар;
3. дур, гавҳар, қимматли нарсалар.
ЖАВФ — ич, қурсоқ, бир нарсанинг ичи, бўшлиқ, кавак, қалб.
ЖАВШАН — совут, зириҳга, ўхшаш уруш кийими.
ЖАВҚ-ЖАВҚ — тўп-тўп, тўда-тўда, гуруҳ-гуруҳ.
ЖАДАЛ — 1. тортишиш, баҳс, мунозара;
2. ғайрат сарфлаш, уриниш.
ЖАДВАЛ — 1. китобдаги хат чизиғи, жадвал;
2. тўсиқ, девор, ариқ;
3. ришта, тор, умид риштаси, тўғри йўл, белгиланган аниқ режа.
ЖАДД — бобо, аждод.
ЖАДДА — ота ёки онанинг онаси, буви.
ЖАДДАЙН — бобо ва буви.
ЖАДИД — янги, аруз вазнидаги баҳрлардан бирининг номи.
ЖАДЙ — 1. тоғ эчкиси, кийик, улоқ;
2. ўн икки бурждан бирининг номи;
3. ой номи (22 декабрь — 21 январга тўғри келади, дайга баробар).
ЖАЁН — ғазабли, даҳшатли, қўрқинчли.
ЖАЗАЪ — бетоқатлик, доду фарёд.
ЖАЗБ//ЖАЗБА — тортиш, берилиш, жалб этиш, ҳаяжонга тушиш.
ЖАЗИРА — 1. орол, географик жой номи;
2. чангалзор.
ЖАЗОЙИР — 1. Ороллар;
2. мамлакат номи.
ЖАЗОЛАТ — мўллик, ортиқлик, тинмаслик, фасоҳат.
ЖАЗЪ — оламуичоқ, кўз, кўз соққаси.
ЖАЙБ — 1. чўнтак, кисса;
2. ёқа, кийимнинг ёқаси;
3. ён, яқинлик.
ЖАЙШ — лашкар, қўшин.

ЎПҚОН

Ўттиз йилдан буён давом этиб келаётган сансалорлик

Яқинда «Халқ сўзи» рўзномаси таҳририятига бир мўйсафид кириб келди. Саломалик ва танишувдан сўнг маълум бўлдики, бу отахон республика пойтахтининг Аҳмад Дониш кўчасидаги 16-уйда яшаб турган II гуруҳ ногирони, меҳнат фахрийси Ғани Муҳамедов эканлар. Қўлимга шикоят хати тутқаздилар. Арзномада баён қилинишича, 1960 йилдан бери уларнинг уйи ёнидан ўтадиган ариқ тошиб, бир неча иморатнинг пойдеворини чўктирган, пол тахталарини чиритган. Арзномага имзо қўйганлар — ҳалиги отахон, 14-уйда истиқомат қилувчи Наримон Асадов ва 18-уй соҳиби Мудира Лутфуллаева Киров район ижроқўми раҳбарлари чора кўрмаётганликларидан нолишган.

Биз ўша ерга бориб ҳақиқий аҳволни кўргач, шикоят «юмшоқ» ёзилибди, деган хулосага келдик. Чиндан ҳам манзара жуда аянчли. Уйларга яқин ариқ ниҳоятда ифлос. Аҳмад Дониш ва Золотарёв кўчалари кесишган жой ахлатхонага айланган. Афсуски, бундай ҳолатни бошқа ерларда ҳам учратиш мумкин. Кўча ёқасидаги ариқнинг давоми бўлмай, сув шу ерга келиб тўхтайди. Ёғингарчилик пайтларида эса кўп миқдорда тўпланиб ҳовлиларга кирар экан. Ғани аканинг уйини кўздан кечирдик. Золотарёв кўчаси томонидан девор тагидан ўпқон орқали ўтган сув бутун ҳовлини кўлоб қилиб ётибди. Отани йилдан-йилга хавотирга солаётган нарса иморатнинг аҳволи. Ғани аканинг айтишича, пойдеворга ўн олти қатор ғишт терилган экан. Ҳозир эса бор-йўғи икки қатори кўриниб турибди.

— Тегишли ташкилотларга арз қилмадингизми? — сўраймиз хонадон соҳибидан.

— Шикоят ёзмаган жойимиз қолмади, — дейдилар Ғани ака. — Тошкент шаҳар ва Киров район ирригация тармоқлари бошқармалари раҳбарларига кўп маротаба мурожаат этдик. Нуқул ваъда беришади, аммо чора кўришмайди.

Отахон қўлимизга рўзнома қийқимларини тутқаздилар. Бундан ўн етти йил муқаддам — 1974 йил 25 апрелда «Вечерний Ташкент»да «Ваъдалар қуруқ бўлиб чиқди» (Обещания повисли в воздухе»), 1979 йил 23 июлда эса А. Ҳотамовнинг яна шу рўзномада «Унутилган кўча» («Забытая улица») мақоласи босилиб, мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари бюрократларча иш тутишаётгани танқид қилинган экан. Аммо аҳвол ҳамон ўша-ўша.

Буни қарангки, яқинда «Халқ сўзи»да ўша журналистнинг «Кўчки кўчмасин экан» деган мақоласи босилиб чиқди. У Жиргаристон фожиаси ҳақида. Совет, партия ва хўжалик раҳбарларининг табиий офатдан зарар кўрган, мусибатда қолганларга кўрсатаётган ёрдамлари хусусида батафсил ёзилган. Мақолани ўқидим-у, кўнглимдан шундай фикр ўтди: Аҳмад Дониш кўчасида яшаб турган аҳолига ёрдам қўлини чўзиш учун наҳотки «фожиали кўчки» рўй бериши керак?! Зинҳор-зинҳор! Худо кўрсатмасин!

Хондамир ТОҲИР ўғли.

ОНАЛАР ХОТИРАСИГА

КОГОН районидаги «Бухоро» давлат хўжалиги марказида уруш йиллари фронт орқасини мустаҳкамлашга ҳисса қўшган оналар хотирасига ёдгорлик ўрнатилди. Унинг олдидаги мармар тошга Ўбачўли қишлоғидан урушга кетиб шаҳид бўлган 136 киши ҳамда 2 нафар байналмилалчи жангчининг номлари қайд қилинди.

М. МАРДИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Матонатли инсон ҳузурида

РУҲНИНГ ПАРВОЗИ

Мана яна сафарга, Фарғонага кетаяпман. Одатдагидек қайсидир жабрдийда шикоятини текширгани ёки ҳақиқат борми дея таҳририятга изтироб билан келиб ёрдам сўраган бир фуқаро дардига даво излашга эмас, қувалик нуқтадон шоир, матонатли инсон Шокирхон Ҳакимийни Наврўз арафасида зиёрат қилиб, янги машқларини рўзномамиз учун олиб келишни ният қилганман.

Шокирхон Ҳакимий Фарғонадагина эмас, республикамизда камтарин ижоди ила танилиб қолган шоир. Бугун унинг ғазаллари билан айтилувчи қўшиқларини Ўзбекистон халқ артистлари Таваккал Қодиров, Камолиддин Раҳимов, Ғуломжон Ёқубов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Нуриддин Ҳайдаров, Қобилжон Юсупов ва бошқа хонандалар ижро этишмоқда. Мен бу ижодкорнинг шеърларини Иброҳим Раҳимнинг мухтасар сўзбошиси билан «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталиги, «Қишлоқ ҳақиқати» рўзномаси, «Гулистон» мажалласида ўқиганман.

Поезд толиққансимон секинлайди. Мен эса боражак манзилим яқинлашган сайин йўл азобидан ҳориганимни ҳам унутиб бардамлашаман.

Ҳамроҳим — Шодибой мен йўқлаб бораётган шоирнинг ҳамюрти бўлгани учун манзилга ортиқча овораю-сарсон бўлмасдан отдик.

Очиғи, Шокирхон Ҳакимий ногиронлигидан дили ўксик, руҳи тушкун одам бўлса керак, деб ўйлагандим. Лекин уй соҳибаси Роҳилатхон ая бизни хушнуд кутиб олиб, Шокирхон ака ҳузурига кирганимизда руҳан тетик, хушчақчақ шоирни кўрдик. Илиқ салом-аликдан сўнг орамиздаги тортинчоқлик ўрнини самимий суҳбат эгаллади. Кўпни кўрган бу заҳматкаш инсон, сўрамасам-да муддаомни сезиб, ўз шарҳи ҳолини ҳикоя қилиб берди. Ижоди, келгуси режалари борасида эса батафсил гаплашиб ўтирдик.

Унинг фарғоналикларга хос тагдор, лекин беозор аскиялари, руҳининг тетиклигини кўрганда, бу табаррук зотнинг ногирон эканлигига одамнинг ишонгиси келмайди. Бироқ қисмат экан...

Асли касби врач бўлса ҳам, у ўсмирлик йилларидан шеър, ғазаллар машқ қилиб юраркан. 1970 йилги оғир шамоллашдан оёқлари ишламай тўшакка михланиб қолганидан Шокирхон ака шеъриятга янада боғланибди. Икки йил муқаддам, қўллари, олти ойдан бери эса умуртқа му"аклари ҳам мадорсизланиб, дардига дард бўлиб қўшилибди.

Шу ўринда унинг атрофидагилар ҳақида ҳам тўхталиб ўтиш лозим. Шоирнинг кенжа қизчаси Хоназимхон олтинчи синфда ўқир экан. У дарсдан чиқади-ю дадасининг ёнига чопқиллайди. Агар Шокирхон ака шеър ёзмоқчи бўлса, аввал қоғозга ёзиб олади, дадаси камчиликларини кўриб бергач, машинкада кўчиради. Биз борганда ҳам Хоназимхон дадасига парвона эди. Шокирхон ака: «Бувижон», — деб имо қилса, дарров чопқиллаб ёнига келади, болишларини тўғрилаб қўяди, жиринглаган телефонни тезда олиб саломлашади-да, дадасининг қулоғига тутади.

Шокирхон аканинг «Бувижони»си — Хоназимхон гарчи жажжи қизалоқ бўлса-да, меҳр-оқибат тимсолидек туюлди менга. Шунингдек, 35 йилдан буён иссиқ-совуғига, оғир-енгилига шерик бўлиб келаётган садоқатли рафиқаси Роҳилатхон ая, 20 йилдан бери тўй-маъракаларда елкасида олиб юрган дўстлари, укаси Ҳурматиллохон, ўғли Ҳалилиллохон, қолаверса бутун Қува халқининг меҳр-оқибати, мурувватн Шокирхон аканинг толейидир. Ҳамдарду ҳамроҳи бўлиб қолган шеърият эса суянган тоғи.

Бу ижодкорга шеърият шунчаки ҳавас ёки овунчоқ эмас, балки юракдан эътиқод қўйган покиза бир даргоҳ. Унинг каъбаси — шеърият, ҳаётининг мазмуни — шеърият. Шеър бор экан, унинг руҳи бардам.

Шеър — қалб ойнаси. Шеър туйғулар силсиласидан сизиб чиқадиган покиза булоқ сувлари. Шокирхон ака мана шу булоқ сувларини одамларга, элига улашади. У қисмат ўқубатларига руҳан эгилмай, матонат билан ижод қилади. Ва ҳаётининг машаққати, оғриқ-азоблари устидан ўзини ғолиб ҳис этиб яшайди.

У матонати қадар—улуғвор, шеърлари каби — самимий.

Унинг сўзларида, ҳазил-мутойибасида, режаларида заррача ўксик, нолиш, тушкун кайфият йўқ. Шокирхон ака билан суҳбатлашиб ўтирар эканман, мен руҳнинг қудратига яна бир карра имон келтирдим.

Шукурким, руҳ вужуд сингари ожиз эмас. Вужуд — ададсиз коинотда бир зарра. Тунда юлдузли осмонга термулсангиз, вужудингиз шу сарҳадсиз само остидаги зарра эканини ҳис қиласиз, руҳингиз эса самонн қуршаб олгандек туюлади. Айрича айтганда, борлиқ руҳингизга жо бўлади.

Қуш қанотсиз парвоз қилолмаслиги, инсон оёқсиз юролмаслиги табиий. Бироқ руҳ қудратли, унинг парвози ҳамиша баланд. У беғубор, покиза. Шунингдек, доим бедор,ғафлатни билмайди. У ҳаётимизга мазмун бағишлайди. Руҳан тушкун одамнинг ҳаёти бесамар ва зерикарлидир.

Шокирхон аканинг руҳий парвозини, ҳаётни, одамларни, ватанни севишини, табиатга муҳаббатини, кучли иродасини, шеърларини, ғазалларини ўқиган одам дарҳол илғаб олиши мумкин. У эҳтирос билан ёзади, фикрларини ўзига хос ташбеҳларда ифодалашга ҳаракат қилади.

Тўрт юзга яқин машқлари, «Ўтмишдан садо» достони борлигини, етмишдан ортиқ қўшиқларини таниқли хонандалардан тортиб оддий ҳаваскорларгача куйлашини эшитиб, мен у кишидан:

— Нега республика матбуотида кам кўринасиз? — деб сўрадим.

— Энди, жичча қайсарлигим ҳам бор, — дейди Шокирхон ака кулиб. — «Шундоқ-шундоқ, шеърларимни эълон қилишингизни сўрайман», — деб ёзиб юборишни хушламайман.

— Конвертга солиб жўнатишингиз мумкин-ку?

— Йўқ-йўқ. Конвертга солиб жўнатиш итимга — ор, мушугимга — номус. Мен шу ёшга кириб бирорта машқимни почта орқали жўнатмаганман. Қўшиқчилар ўзлари келиб олиб кетишади. Район, вилоят рўзномаларининг ходимлари омон бўлишсин, йўқлаб туришади. Улар билан салом-алигимиз яхши, гоҳида ўзим бирорта дўстларимдан бериб юбораман. Тошкентга эса... кўнглим бўлмайди. Табиатда, Тоҳиржон.

Аслида, унинг табиати — «жичча қайсарлиги», мағрурлиги ҳам шоирлик-да, дейман ўзимга ўзим.

Шу ўринда Қува район рўзномасининг ходимлари, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими масъулларининг Шокирхон Ҳакимийга ҳомийлигини таъкидлаб ўтишни истардим. Улар шоир билан доимо алоқада бўлиб туришади. Ҳатто 1987 йилда унинг ижодий кечасини, 1989 йилда эса 50 ёшлик табаррук тўйини атрофидаги дўсту биродарлари, шеърият ихлосмандлари зўр меҳр билан, тантанали равишда ўтказганлар. Биз борган куни ҳам район рўзномасининг мухбири Ҳошимжон Нуриддинов Шокирхон аканинг зиёратига келди. Бу—ҳурмату оқибатдан, албатта.

Бундай йўқловлар, эҳтиромлар ижодкор ғайратига ғайрат қўшади. У гарчи сизу биз каби тонгда қуёшга пешвоз чиқолмаса ҳам ўксимайди. Ҳар тонгни умид ила қаршилайди. Китобу рўзномалар мутолаа қилади. Яхши ният билан бошлаб қўйган достони устида куч-қуввати етгунча ишлайди.

Мен Шокирхон аканинг машқларидан беш-олтитасини олиб Тошкентга қайтар эканман, унга янада кўпроқ маънавий кўмак, далда бериб туриш даркор, деб ўйладим. Шоирнинг ёнида мухбир Ҳошимжон, Йўлдош Сулаймон ва Охунжон Ҳакимов, ёзувчи Иброҳим Раҳим сингари саҳийқалб дўстлари кўп бўлса-да, у дўстга ташна. Бу — фазилат, бу — бағрикенглик, бу — инсоннинг азалий илинжи.

Дўсту оға-инилари унинг кўлтиғига кириб ёлғизлатиб қўйишмаган экани, қалби мудом, қайноқ, илҳоми жўшқин, доимо шижоатли. Шу дўстлари бор экан, шеърлари район ва вилоят рўзномаларида босилиб турибди, яқин кунларда «Висол»номли тўплами китобхонларга армуғон этилади.

Яна бир фикр — Шокирхон Ҳакимийни ҳеч кечиктирмасдан Ёзувчилар уюшмаси аъзолигига қабул қилиш керак. Бу шоирга жуда катта маънавий рағбат, руҳий далда бўлади, албатта.

Тоҳир ДОЛИ ўғли.

Шокирхон ҲАКИМИЙ

ЎТМОҚДА

Одамлардан нечук бунча хато ўтмоқда-ўтмоқда,
Адоватдан адолатга жафо ўтмоқда-ўтмоқда.

Элимни бахтиёр кўрмоқ менга толе дедим, афсус,
Бошимга қўнмайин асло ҳумо ўтмоқда-ўтмоқда.

Дуо олса азиз ҳар ким, умрнинг мазмуни шулдир,
Боболардан олиб қолган дуо ўтмоқда-ўтмоқда.

Онам бирла отам эй воҳ, маконда ломакондурлар,
Алардан ман жудодурман видо ўтмоқда-ўтмоқда.

Риё аҳлига ҳам чўх эътироз этмок риёдандир[1]
Келиб қанча риёкору риё ўтмоқда-ўтмоқда.

Кел эй Шокир, мудом қул бўл муҳаббатдек бақога сен,
Буни билмай неча шоҳу гадо ўтмоқда-ўтмоқда.

●

Маконда ломаконсан энди қайдан излагайдурман.
А. ОРИПОВ.

Кетиб, ёлғиз ўзинг унда, юрак-бағрим этиб чок-чок.
Пешонам шўридан ҳар кун ярамни тузлагайдурман.

Бу дунё имтиҳонин қисматига дош беролмасдан,
Сафарга отланиб гоҳи ёнингни кўзлагайдурман.

Кафанинг рангидан сочу соқолимда дарак пайдо,
Баҳорни тўхтатиб бўлмасин, бир кун музлагайдурман.

Отам қолди ўзи, жуфтин йўқотган якка бир қушдай,
Кўриб онинг ғариб ҳолин нафасда музлагайдурман.

Ҳалакдурман укамларга бўлолмай битта жонимни,
Ўзимни сенсираб, доим уларни сизлагайдурман.

Қабр тошинг силаб Шокир, ёнар бағрим жигарпора,
Суриб юзларга тупроғинг умрбод тизлагайдурман.

ЎРГАНСИН

Қаро тунлар қаролиқни қаро холингдан ўргансин,
Оқарда тўлқини дарё сочинг толидан ўргансин.

Чаманда сабзалар ҳилпиллашин субҳ-саҳарларда,
Бошингга ташлаган ул дурран долингдан ўргансин.

Агар ҳалво ширинликни ўзига касб этар бўлса,
Гапирган чоғдаги ширин лабинг болидан ўргансин.

Адирларда очилган лолалар ранг ахтарар эрмиш,
Келиб аввал сени ҳуснингдаги олингдан ўргансин.

Одам ҳар қайда эй Шокир, тиларму бахтиёрликни,
Келиб шоҳона бахтингту, чин иқболингдан ўргансин.

ЭЛИМГА ҚАСИДА

Кўп замонлардан бери қалби жароҳатли элим,
Уйғониш даврида бўл энди салобатли элим.

Оврупо киборлари айтмиш саводсиз ўлка деб,
Бу ҳақоратга чидаб келдинг, матонатли элим.

Алжабр қонунидан оламга солдинг ғулғула,
Нур бериб фан уфқига аслинг кароматли элим.

Тиб илмида шамс каби порлаб турар Ибн Сино
Шул сабабдин қалби оқ ҳамда шарофатли элим.

Ташладилар ёндирай деб қанча гулханга сени,
Куймади ҳатто тукинг сирли синоатли элим.

Не замонлар келди ё раб, ҳар балога сен нишон,
Бу Темур авлоди, деб бўлдинг маломатли элим.

Халқим дея боғ яратган Мир Алишербек бобом,
Обод айла қайта боғни алпона ҳоматли элим.

Мирзо Бобур авлоди ҳинд элин обод айлади
Тож-Маҳал ёрдусидан нурли маҳобатли элим.

Ўзлигингни англаб олгин, беклигингни англагин,
Сарбадорлар авлодисан бўлгин шижоатли элим.

ДЎСТЛИК ҲАҚИДА

Дўсти кўп қадди эгилмас, жангда қон кечган билан,
Ҳар киши дўстинг эмас, йўлингга гул сочган билан.

Душманнинг сўзига учма, гар сени мадҳ айлагай,
Душманинг душманча қолгай зар чопон бичган билан.

Дўст дебон гар сўзласанг ўйла не қайтгай охири,
Ибрат ол талх мева талхдур қанча сувни ичган билан.

Киприги бирла илм ганжин қазиб дўст топмаса,
Ул киши олим эмасдур кўп мисол ечган билан.

Дўсти нодон бирла дўстлик топмагай парвозини,
Шапалак лочин аталмас тунда кўп учган билан.

Шокиро, дўстларни пандин заҳридин сен қочмагил,
Оқибатки, бол берар ари нишин санчган билан.

[1] Фузулийдан.

ТОШКЕНТ. Ўзбекистон амалий санъат музейида кулолчи рассом Акбар Раҳимов, миниатюрачи рассом Алишер Йўлдошев ва заргар Фасиҳиддин Дадамуҳамедовларнинг саадо кўргазмаси очилди.

Бу ёш рассомларнинг биринчи кўргазмаси эмас. Уларнинг санъати мамлакатимизнинг кўплаб минтақаларида ҳам машҳурдир. Яқинда Акбар Раҳимовга «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган рассом» унвони берилди.

Рассомларнинг ҳар бир асари расмлар ва нақшларининг ўзига хослиги, шаклларининг оригиналлиги билан ажралиб туради.

* * *

Сурхондарё вилоятининг Денов райони раҳбарлари Тошкентдаги олий ўқув юртлари ва техникумларда таълим олаётган ўз ҳамюртлари билан учрашув ўтказдилар.

Улар бугунги нотинч давр ҳақида батафсил суҳбатлашдилар. Йигит ва қизлар ўз муаммолари тўғрисида гапиришди. Катталар эса ёшларга касбларининг устаси бўлиб етишишларини тиладилар. Толиб ва ўқувчиларнинг ҳар бирига 100 сўмдан моддий ёрдам кўрсатилди.

СУРАТЛАРДА: чапда — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган рассом, кулолчи Акбар Раҳимов кўргазмага келган томошабинлар орасида. Ўнгда — Денов районидаги Й. Охунбобоев номли жамоа хўжалиги раиси, Ўзбекистон ССР халқ депутати Очилди Бердиевич Вобомуродов ўз ҳамюрти, Тошкент давлат тиббиёт институтининг 2-курс толибаси Хосият Холлиёрова билан.

Р. ШАГАЕВ ва Ф. ҚУРБОНБОЕВ олган суратлар.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 23.20
Индекс: 64608. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12